

Стратегия за мониторинг по Дескриптор 1 Биоразнообразие - Видове риби, които не са обект на промишлен риболов SD - 1.3. Biodiversity - Fish

1. Общо описание на стратегията за мониторинг

1.1 Описание на стратегията, включително обосновка за това как ще бъдат наблюдавани човешките дейности, натискът, въздействието и състоянието (моделът DPSIR), как рискът от непостигане или влошаване на ДСМОС се адресира от стратегията и как стратегията ще даде възможност за оценка на напредъка по постигане на свързаните цели и мерки (Monitoring Strategy Description):

Стратегията за мониторинг по Дескриптор 1 Видове риби, които не са обект на промишлен риболов SD – 1.3. Biodiversity - Fish е насочена към оценка на текущото състояние на популациите на нестопанските видове риби и оценка на негативното въздействие върху ихтиологичните съобщества в резултат от антропогенната дейност (случаен приулов, навлизане на неместни видове, риболов, внасяне на замърсители и морски отпадъци).

Обхватът на оценката за българската акватория ще включва следните групи риби: крайбрежни видове, пелагични шелфови и дънни шелфови видове риби. Упоменатите групи са свързани с пелагичните местообитания: крайбрежни, шелфови и откритоморски води и дънните местообитания: инфралиторали скали и биогенни рифове, инфралиторални черупчести седименти, инфралиторални смесени седименти, инфралиторални пясъци, инфралиторални тини циркалиторални черупчести седименти, циркалиторални смесени седименти, циркалиторални пясъци, циркалиторални тини. За оценка на състоянието на видовете ще бъдат приложени индикатори по съответните критерии, определени на национално или съгласувани на регионално ниво.

Чрез настоящата стратегия и програмите за мониторинг ще се наблюдават следните характеристики и елементи, свързани с видовете риби, които не са обект на промишлен риболов (D1) и търговските видове риби и черупкови организми (D3):

- **Характеристики (Features):** Силно подвижни видове /групи видове (Highly mobile species / Group of species) - крайбрежни видове риби (Coastal fish), пелагични шелфови видове риби (Pelagic shelf fish) и дънни шелфови видове риби (Demersal shelf fish) (D1)
- **Елементи:**
- **Крайбрежни видове риби (Coastal fish)**
  1. Високомуцунеста игла (*Syngnathus typhle*)
  2. Черноивичеста игла (*Syngnathus abaster*)
  3. Дебеломуцунеста игла (*Syngnathus variegatus*)
  4. Морско конче (*Hippocampus guttulatus*)
  5. Морска врана (*Sciaena umbra*)
  6. Петниста лапина (*Symphodus roissali*)
  7. Сива лапина (*Symphodus cinereus*)
  8. Очилата зеленушка (*Symphodus ocellatus*)
  9. Морски дракон (*Trachinus draco*)

10. Звездоброец (*Uranoscopus scaber*)
11. Ръждива морска кучка (*Parablennius sanguinolentus*)
12. Еврейско попче (*Ophidion rochei*)
13. Скорпид (*Scorpaena porcus*)
14. Змиевидно попче (*Gobius cobitis*)
15. Скално попче (*Gobius paganellus*)
16. Черно попче (*Gobius niger*)
17. Широкоглаво попче (*Ponticola cephalargoides*)
18. Стронгил (*Neogobius melanostomus*)
19. Лихнус (*Mesogobius batrachocephalus*)
20. Кеслерово калканче (*Arnoglossus kessleri*)
21. Писия (*Platichthys flesus*)
22. Морски език (*Pegusa lascaris*)

Пелагични шелфови видове риби (Pelagic shelf fish)

1. Морска каракуда (*Diplodus annularis*)
2. Меланура (*Oblada melanura*)
3. Смарид (*Spicara smaris*)

Дънни шелфови видове риби (Demersal shelf fish)

1. Морска котка (*Dasyatis pastinaca*)
2. Руска есетра (*Acipenser gueldenstaedtii*)
3. Пъструга (*Acipenser stellatus*)
4. Меджид (*Merlangius merlangus*)
5. Галя (*Gaidropsarus mediterraneus*)

➤ **Характеристики (Features):** Силно подвижни видове / групи видове (Highly mobile species): Commercially exploited fish and shellfish (D3)

- ✓ **Елементи:** видовете риби са посочени в Стратегията за мониторинг по Дескриптор D3 – Видове риби и черупкови, обект на търговски риболов SD3 – Commercially exploited fish and shellfish

Стратегията ще осигурява данни за програмите за мониторинг по дескриптори: Д3- Видове риби и черупкови, обект на търговски риболов; Д4 – Екосистеми и хранителни мрежи, Д8 – Замърсители, Д10 – Морски отпадъци и Д11 - Шум.

Мониторинговите програми към стратегията SD – 1.3. Biodiversity – Fish е интегрирана с програмите по стратегията SD3 – Commercially exploited fish and shellfish (т.е програмите са едни и същи за видовете риби, които не са обект на промишлен риболов (D1) и за търговските видове риби и черупкови организми (D3)).

Програмите осигуряват и информация по Дескриптор 4 и връзките между ключовите функционални групи риби.

Провеждането на мониторинга по Дескриптор 1 е интегриран с този по Д2, Д3, Д8 и Д10 и Д11.

Стратегията за мониторинг по Дескриптор 1 Видове риби, които не са обект на промишлен риболов SD – 1.3. Biodiversity – Fish има пряка връзка със Стратегията за мониторинг по Дескриптор D3 – Видове риби и черупкови, обект на търговски риболов SD3 – Commercially exploited fish and shellfish и Стратегията за мониторинг по Дескриптор 2 Неместни видове (SD2 – Non-indigenous species).

Мониторинговата стратегия ще включва крайбрежни изследвания (на дълбочини до 20м чрез поставяне на хрилни мрежи за крайбрежните видове риби), дънни изследвания в шелфовата зона (чрез дънен трал за дънни видове риби) и хидроакустични изследвания в българската ИИЗ (за пелагични видове риби). На национално ниво, мониторинговата програма по РДМС ще използва данните от научните изследвания по Националната програма за събиране, управление и използване на данни в сектор „Рибарство“ в съответствие с Регламент (ЕО) № 199/2008 от 25.02.2008 г., както и данни от риболовната статистика на ИАРА за случаен приулов на нецелеви видове.

Включените към настоящата стратегия SD – 1.3. Biodiversity - Fish програми ще осигурят информация за оценка на ефективността от изпълнението на мерките, насочени към смекчаване на ефекта от човешките дейности, свързани с добива и експлоатацията на риба и други морски храни, в т.ч. физическото нарушаване на естественото морско дъно; дейности, водещи до промени в хидрографските условия (напр. изграждане на брегозащитни, съоръжения); въвеждането на отпадъци в морската околна среда и др.

1.2 Изисквания на Рамкова директива за морска стратегия 2008/56/ЕО по отношение на програмите за мониторинг по чл. 11

Requirements of Marine Strategy Framework Directive 2008/56/EC regarding the monitoring programs under Article 11

Рамкова директива за морска стратегия (РДМС)

Чл. 11

Приложение III

Чл. 11 Програми за мониторинг

1. Въз основа на първоначалната оценка, изготвена съгласно член 8, параграф 1, държавите-членки разработват и прилагат координирани програми за мониторинг на текущата оценка на състоянието на околната среда на своите морски води въз основа на примерни списъци с елементи, съдържащи се в приложение III, и списъка, съдържащ се в приложение V, като се вземат предвид екологичните цели, определени съгласно член 10.

Приложение III РДМС указва екосистемните елементи, характеристики, видове натиск, човешки дейности, и ползвания, които са обект на мониторинг.

1.3 Компетентен орган/и (Responsible Competent Authority)

Министерство на околната среда и водите (МОСВ)

Съгласно чл. 151, ал. 1, т. 2к) от Закона за водите и чл.101, ал. 1 от Наредба № 1/11.04.2011 г. за мониторинг на водите, министърът на околната среда и водите организира и ръководи мониторинга на водите. Съгласно чл. 3, ал. 3, т.8 от Наредбата за опазване на околната среда на морските води (НООСМВ),

Министърът на околната среда и водите одобрява програмите за мониторинг по чл. 11 и координира тяхното разработване и изпълнение.: <http://www.moew.government.bg/>

Басейнова дирекция за Черноморски район - Варна (БДЧР - Варна)

Съгласно чл. 155, точка 4б) от Закона за водите и чл. 107, ал. 1 от Наредба № 1/11.04.2011 г. за мониторинг на водите, Директорът на Басейнова дирекция за Черноморски район - Варна планира и участва в провеждането на мониторинга на водите, обобщава и анализира данните, включително за химичното и екологичното състояние на водите. Съгласно чл. 3, ал. 4, т.4 от Наредбата за опазване на околната среда на морските води (НООСМВ), Директорът на Басейнова дирекция за Черноморски район планира, разработва и съгласува програмите за мониторинг по чл. 11.

Web: <http://www.bsbd.org/>

Министерство на земеделието и храните (МЗХ)

Съгласно чл. 4 от Закона за рибарството и аквакултурите министърът на земеделието и храните, съвместно с министъра на транспорта и министъра на околната среда и водите, според компетенциите си, ръководят и контролират изпълнението на Националната програма за рибарството и аквакултурите.

<http://www.mzh.government.bg/>

Изпълнителна агенция по рибарство и аквакултури (ИАРА)

Съгласно чл. 6, ал. 1 от Закона за рибарството и аквакултурите Изпълнителната агенция по рибарство и аквакултури осъществява изпълнение на Националната програма за рибарството и аквакултурите съвместно с Министерството на околната среда и водите, и Изпълнителна агенция "Морска администрация" към министъра на транспорта.

1.4 Институции / Организации, провеждащи мониторинг (*Responsible Organisations*)

Наблюденията на биоразнообразието на рибните запаси в Черно море се осъществяват от Институт по океанология - Българска академия на науките (ИО-БАН) в рамките на сключени Споразумения за провеждане на морския мониторинг между Министерството на околната среда и водите и Института. Отговорностите на Института са определени по чл. 171, алинея 2, т. 3 от Закона за водите, чл. 3, алинея 11 от Наредбата за опазване на околната среда в морските води, 2010 г. (доп. ДВ. бр.7 от 25 Януари 2022г., посл. изм. ДВ. бр.53 от 8 Юли 2022г.) и чл. 105, т.1 от Наредба № 1/11.04.2011 за мониторинг на водите.

Институтът по рибни ресурси – Варна към Селскостопанската академия гр. София (ССА) подпомага ангажиментите на Изпълнителна агенция по рибарство и аквакултури (ИАРА) по прилагане на Общата политика в областта на рибарството (ОПОР) (чл. 6, ал. 1 от Закона за рибарството и аквакултурите) като провежда ежегодните наблюдения на котираните видове риби за България в рамките на прилагане на Националната програма за рибарството и аквакултурите (в рамките на сключени споразумения/договори).

1.5 Връзка на (отговорните) организации, провеждащи мониторинг с компетентните органи

Relationship of the responsible organisations to the relevant Competent Authorities (CA)

Институт по океанология - Българска академия на науките (ИО-БАН): <http://www.io-bas.bg/>

Институтът по рибни ресурси – Варна към ССА - София: <https://www.ifrvarna.com/index.php/bg/>

1.6 Регионално сътрудничество (Regional Cooperation)

Предприети действия при изготвянето и изпълнението на програмите за мониторинг във връзка с регионалното сътрудничество:

При изготвянето на програмите за мониторинг на нетърговските видове риби през 2014 г., бяха определени и общи видове за мониторинг между България и Румъния.

В рамките на проект ISMEIMP, в периода 2015-2016 г. беше извършено и актуализиране на съществуващите екологични цели, индикатори и прагови стойности, дефинирани в първоначалната оценка на морската околна среда, 2012 г. и първите програми за мониторинг, 2014 г., както и формулиране на нови, където беше възможно на база на наличните данни и информация. Резултатите бяха споделени с отговорните органи и институтите/организациите, отговорни за планиране и провеждане на мониторинга в Р Румъния, за осигуряване на по-добра двустранна съгласуваност за втория цикъл на прилагане на РДМС. Постигнатият напредък беше споделен и с другите Черноморски държави в рамките на заседанията на работни групи (AG) LBS и PMA към Комисията за опазване на Черно море от замърсяване.

През 2021 г. на регулярна работна среща на работна група „Черно море“ между България и Румъния, експерти от отговорните държавни институции и научните институти, ангажирани в провеждането на мониторинга по РДМС обсъдиха и съгласуваха общи индикатори и прагови стойности (където е възможно за последните) на база на новите данни и информация, и резултати, изведени при актуализацията на членове 8, 9 и 10. Процесът на съгласуване продължава.

2. Информация относно мониторинговите изисквания на други свързани международни, европейски, регионални или национални законодателни документи (регламенти, директиви, национални стратегии и планове, изследователски програми и др.), имащи връзка с настоящата стратегия за мониторинг

2.1 Необходимост

По-долу са отбелязани препратки към задължения за мониторинг – директиви на ЕК, споразумения на Конвенция за опазване на Черно море от замърсяване, национални планове, изследователски програми и др.

Програмата за мониторинг е в съответствие с изискванията на РДМС и е необходима, за да допълни информацията, събирана по Националната програма за събиране, управление и използване на данни в сектор „Рибарство“ в съответствие с Регламент (ЕО) № 199/2008 от 25.02.2008 г., като осигури информация за съобществата на нестопанските видове риби и пространственото им разпространение, както и неблагоприятното въздействие върху видовете и групите от видовете в резултат на антропогенен натиск.

Директива за местообитанията

Чл. 11

Коментари

Чл. 11 Държавите-членки осъществяват наблюдение на нивото на запазване на посочените в член 2 естествени местообитания и видове, при което особено внимание се отделя на приоритетните естествени местообитания и приоритетните видове.

<p>Конвенция за опазване на Черно море от замърсяване</p> <p>Стратегически план за действие за Черно море 2009 г.</p>	<p><i>Коментари</i></p> <p>Конвенция за опазване на Черно море от замърсяване</p> <p>Стратегически план за действие за Черно море 2009 г.</p> <p>Чл. XV (1) Договарящите страни си сътрудничат при провеждане на научни изследвания, насочени към опазване и съхраняване на морската среда на Черно море, и предприемат при необходимост общи програми за научни изследвания и си разменят съответни научни данни и информация.</p> <p>URL: http://www.blacksea-commission.org/ bssap2009.asp</p> <p>BSIMAP – Интегрирана програма за мониторинг на Черно море</p> <p>URL: http://www.blacksea-commission.org/ bsimap_description.asp</p>
<p>3. Критерии за добро състояние на морската околна среда (ДСМОС), дефиниции за ДСМОС и екологични цели за постигането му съгласно РДМС; Екологични цели от свързано международно, европейско и/или национално законодателство (връзка с целите за постигане на ДСМОС по РДМС)</p>	
<p>3.1 Критерии за добро състояние на морската околна среда (ДСМОС) <i>Criteria for Good Environmental Stats (GES)</i></p> <p>Критерий D1C1 – Първичен: Смъртността по видове в резултат от случаен приулов не превишава нивата, които застрашават видовете и се гарантира дългосрочната им жизнеспособност.</p> <p>Индикатор за натиск: случаен приулов по видове и по риболовни сегменти – численост и биомаса по видове.</p> <p>Критерий D1C2 – Първичен: Обилието на популациите (численост и/или биомаса) на видовете не е негативно повлияно от антропогенния натиск, така че да се гарантира дългосрочната им жизнеспособност.</p> <p>Индикатор за състояние:</p> <ul style="list-style-type: none"> - средна стойност за числеността (бр. индивиди)/биомасата (т) по видове и райони на оценка; - средна стойност за числеността/биомасата по групи видове и райони на оценка; <p>Критерий D1C3 – Първичен за промишлено-експлоатираните риби и вторичен за останалит видове: Популационните характеристики на видовете (размерна или възрастова структура, съотношение между половете, плодовитост, оцеляемост и смъртност) са показателни за здрава популация, която не е неблагоприятно повлияна от антропогенния натиск.</p> <p>Индикатори за състояние:</p> <ul style="list-style-type: none"> - средна дължина на рибите (Lmean, см) по видове, установена по време на научни изследвания на море; - 95 - я процентил от наблюдаваната размерна структура на вида по време на научни изследвания на море. 	

Критерий D1C4 – Първичен критерий за видовете, включени в Анекс II, IV или V на Директива 92/43/ЕЕС и вторичен за останалите видове: Ареалът на разпространение на видовете и, където е приложимо, моделът на разпределение е в съответствие с преобладаващите физиографски, географски и климатични условия.

Индикатор за състояние: площ и разпространение на видовете (ГИС слой)

Критерий D1C5 – Първичен критерий за видовете, включени в Анекс II, IV и V на Директива 92/43/ЕЕС и вторичен за останалите видове: Местообитанието на вида има необходимия обхват и е в състояние да поддържа различните жизнени стадии в развитието на вида.

Индикатор за натиск: оценка на площта, която е негативно повлияна, изразена като квадратни километри (km²) за всеки тип местообитание или като пропорция (процент, %) от общия обхват на типа местообитание.

Критерий D2C3 – Вторичен: пропорцията на групата видове или пространствения обхват на широкия тип местообитание, които са неблагоприятно променени поради числеността на неместните видове, особено на инвазивните неместни видове, и/или тяхната численост в естественото съобщество.

Индикатор за натиск: пропорцията на групата видове (съотношение на местните видове към неместните видове като брой видове и численост на индивидите) или пространствения обхват на неблагоприятно повлияния широк тип хабитат, съотнесен към района на оценка.

Критерий D3C1 - Първичен: Коефициентът на риболовна смъртност (F) за популациите на промишлено експлоатираните видове е на или под нивата, които могат да продуцират максимален устойчив улов (MSY), установен в съответствие с научния съвет, както е указано в Article 26 of Regulation (EU) No 1380/2013

Индикатор за натиск: Коефициент на риболовна смъртност (F), съответстващ на постигането на максимален устойчив улов (F_{MSY}) по видове

Критерий D3C2 - Първичен: Размножителната биомаса на запаса (SSB) на популациите на промишлено-експлоатираните видове надвишава нивата на биомасата, продуциращи максимален устойчив улов, установени в съответствие с научния съвет, както е указано в Article 26 of Regulation (EU) No 1380/2013.

Индикатори за състояние:

- биомаса на размножителния запас (SSB) по видове;
- предпазна референтна точка за биомасата на размножителния запас (B_{pa}) по видове;
- съотношение улов/биомаса по видове.

Критерий D3C3 – Първичен: Възрастовата и размерна структура на индивидите в популациите на промишлено-експлоатираните видове са показателни за здрава популация (запас). Възрастовата и размерната структура трябва да включват висок дял на възрастни/едри индивиди и ограничен неблагоприятен ефект на експлоатацията върху генетичното разнообразие.

Индикатори за състояние: D3C3:

- Пропорция на рибите с дължина по-висока от средната дължина на достигане на полова зрялост – L_m
- 95 - я перцентил от наблюдаваната размерна (дължина) структура на вида по време на научни изследвания на море (L95)

Критерий D8C2 – Вторичен: Здравето на видовете и състоянието на местообитанията (като техния видов състав и относителна численост на местата с хронично замърсяване) не са неблагоприятно повлияни поради замърсителите, включително кумулативните и синергичните ефекти.

Индикатори на натиск: Численост на засегнатите индивиди по видове; пространствен обхват в km^2 за всеки засегнат широк тип местообитание.

Критерий D8C4 – Вторичен (използва се в случай на значимо акутно замърсяване): Неблагоприятните ефекти върху здравето на видовете и състоянието на местообитанията, причинени от случаи на значимо акутно замърсяване, са минимални и където е възможно – се елиминират.

Индикатори на натиск: Численост (брой) на засегнатите индивиди по видове; пространствен обхват в km^2 за всеки засегнат широк тип местообитание.

Критерий D10C3 – Вторичен: Количеството отпадъци и микроотпадъци, погълнати от морските животни е на нива, които не влияят неблагоприятно върху здравословното състояние на засегнатите видове

Индикатори за натиск:

- Количеството отпадъци > 2,5 cm в грамове и броя отпадъци за индивид по видове. Размерът (тегло или дължина) на индивида, който е изследван.
- Количеството микроотпадъци (< 5mm) в грамове и брой за индивид по видове. Размерът (тегло или дължина) на индивида, който е изследван.

Критерий D10C4 – Вторичен: броят индивиди по видове, които са неблагоприятно засегнати от отпадъците чрез заплитане, нараняване, смъртност или ефект върху здравето.

Индикатори за натиск:

- брой на летално засегнатите индивиди за всеки вид
- брой на сублетално засегнатите индивиди за всеки вид чрез заплитане, нараняване или друг ефект върху здравето

Критерий D11C1 – Първичен: пространственото разпределение, времевият обхват (брой дни и тяхното разпределение в рамките на една календарна година), и нивата на импулсен звук от антропогенни източници не превишават стойности, които могат да въздействат неблагоприятно на морските животни.

Индикатор за натиск; Импулсен звук, описан като ниво на звуковото налягане, създадено от точков енергиен източник в единици dB re $1\mu\text{Pa}^2$ или от нула до максимално ниво на звуковото налягане, създадено от точков източник в единици dB re $1\mu\text{Pa}$ m, определени за честотния обхват от 10 Hz до 10 kHz.

Критерий D11C2 – Първичен: Пространственото разпределение и] Нивата на антропогенен продължителен нискочестотен звук в две „1/3 октавни ленти“ не превишават стойности, които могат да въздействат неблагоприятно на морските животни.

Индикатор за натиск: Средногодишна стойност, или друга подходяща мярка, съгласувана на регионално или подрегионално ниво, на квадрата на звуковото налягане във всяка от две "1/3 октавни ленти", едната центрирана при 63 Hz, а другата при 125 Hz, изразена като ниво на звуковото налягане в децибели, в единици dB re 1µPa. Тя може да бъде измерена директно, или да бъде получена от модел, използван за интерполиране между, или екстраполиране от, измерванията.

2.3.Екосистемни елементи, характеристики, натиск и дейности

Списък на съответните характеристики и видове натиск от Приложение III на РДМС и Приложение III, таблица 1 на ДИРЕКТИВА (ЕС) 2017/845 НА КОМИСИЯТА за изменение на Директива 2008/56/ЕО на Европейския парламент и на Съвета по отношение на примерните списъци от елементи, които следва да се вземат предвид при подготовката на морски стратегии:

Екосистемни елементи и характеристики (съгласно Приложение III, Табл. 1)

I. Видове

1. Пространствени и времеви изменения по видове или популации:

- разпространение, численост/или биомаса
- размерна, възрастова и полова структура
- плодовитост, коефициенти на оцеляемост и смъртност/нараняване
- поведение, включващо движение и миграции
- местообитание на видовете (обхват, пригодност)

2. Видов състав на групата

II. Местообитания

1. За всеки тип местообитание:

- видов състав, численост и/или биомаса (пространствено-времево изменение)
- размерна и възрастова структура на видовете (ако е подходящо)

III. Екосистеми

Физични и хидрологични характеристики:

- пространствено-времеви изменения в температурата;

1.Химични характеристики:

– соленост, нутриенти (N, P), органичен въглерод, разтворени газове (CO₂, O₂) и рН

2. Биологични характеристики:

- връзки между видовете морски птици, бозайници, риби и местообитанията;
- резки промени в пелагичните и дънните съобщества.

Употреби и човешки дейности, засягащи морската среда (съгласно Приложение III, Табл. 2)

Тема	Вид натиск	Дейност
Биологични	Внасяне и разпространение на неместни видове	Транспорт (баластни води)
	Внасяне на генетично-модифицирани видове и преместване на местни видове	аквакултури
	Загуба или промяна на естествените биологични съобщества поради култивиране на животински или растителни видове	аквакултури
	Смущаване на видовете (където се размножават, почиват или хранят) поради човешко присъствие	Туризм, крабоплаване
	Извличане или смъртност / нараняване на диви видове, включително целеви и нецелеви видове (чрез промишлен или любителски риболов и други дейности)	риболов
Физични	Физическо увреждане на дъното (временно или обратимо)	риболов

		Физическа загуба (поради трайна промяна на дънния субстрат или неговата морфология или извличане на дънен субстрат)	Депониране на твърди отпадъци, вкл. драгажни маси	
	Вещества, отпадъци и енергия	Внасяне на опасни вещества (синтетични вещества, несинтетични вещества, радиоактивни вещества) – дифузни източници, точкови източници, атмосферно отлагане, акутни случаи)	Индустрия (товари, емисии)	
Внасяне на отпадъци (твърди отпадъци, включително микроотпадъци).		Земеделие и горско стопанство (оток, емисии) Урбанизация (товари от градски отпадъчни води)		
Внасяне на антропогенен звук (импулсен, продължителен) във водата.		Корабоплаване (подводен шум и замърсители)		
Внасяне на други форми на енергия (вкл. електромагнитни вълни, светлина и топлина)				
2.4 Добро състояние на морската околна среда (ДСМОС)	<p><i>Оценка на състоянието на околната среда (ДСМОС)</i></p> <p>Определение за ДСМОС по Дескриптор 1 - Нетърговски видове риби</p> <p>Общо определение за добро състояние на морската околна среда (ДСМОС) - популациите на непромишлените видове риби и групи от видове се характеризират с непроменен или нарастващ ареал на разпространение, числеността / биомасата на видовете е висока и стабилна, демографските характеристики на популациите не са повлияни неблагоприятно от антропогенния натиск, а редките и застрашени видове, включени в съществуващото законодателство и международни конвенции, са защитени до нивото, което се изисква.</p> <p>Определение за ДСМОС по критерий D1C1: Случаен приулов - Намаляване на числеността/биомасата на случайния приулов по видове и по риболовни сегменти.</p>			

	<p>Определение за ДСМОС по критерий D1C2 Численост/биомаса на видовете – обилието на популациите на нетърговските видове риби е високо и стабилно. Всеки от представителните видове трябва да е в състояние, отговарящо на индивидуалните цели, като оценката трябва да включва статистически значима част от групите видове, обект на мониторинг.</p> <p>Определение за ДСМОС по критерий D1C3 Популационни характеристики на видовете – популационните характеристики на представителните видове и групи видове не са повлияни неблагоприятно от антропогенния натиск. Всеки от представителните видове трябва да е в състояние, отговарящо на индивидуалните цели, като оценката трябва да включва статистически значима част от групите видове, обект на мониторинг..</p> <p>Определение за ДСМОС по критерий D1C4 Разпространението на непромишлените видове риби и групи от видове в районите за оценка по РДМС не е неблагоприятно повлияно от антропогенния натиск и съответства на преобладаващите физико-географски и климатични условия. Всеки от представителните видове трябва да е в състояние, отговарящо на индивидуалните цели, като оценката трябва да включва статистически значима част от групите видове, обект на мониторинг.</p> <p>Определение за ДСМОС по критерий D1C5 Състояние на местообитанията на видовете – местообитанието на вида има необходимия обхват и е в състояние да поддържа различните жизнени стадии в развитието на видовете и групите видове. Всяко от местообитанията трябва да е в състояние, отговарящо на индивидуалните потребности на видовете.</p> <p>Опишете как програмата:</p> <ol style="list-style-type: none"> a. Разглежда изискванията за оценка на съответните дескриптори и цели – Програмата отговаря на изискванията за оценка по Дескриптор Д1 – Нетърговски видове риби като осигурява необходимите данни за оценка на ДСМОС на нетърговските видове риби и групи видове. b. Посреща нуждите за осигуряване на данни / информация за оценка на дескриптора (в частност компонентите на биоразнообразието по дескриптори D1, 4, 6) – програмата ще осигури необходимите данни за оценка на състоянието на видовете и групите видове по дескриптора, както и за оценка на антропогенния натиск. c. Допринася за определяне на разстоянието до ДСМОС и тенденциите в състоянието – програмата за мониторинг ще осигури данни, които да бъдат сравнени с определените гранични стойности и тенденции по целите за ДСМОС; d. Реагира на риска от непостигане на ДСМОС – програмата отговаря на изискванията на РДМС (в съответствие с плановете за информация за ДСМОС и цели. Програма за мониторинг трябва да осигури информация за натиска и състоянието на морската околна среда във връзка с нестопанските видове риби и дънните местообитания (програма за мониторинг по дескриптор Д1, 6 – Дънни местообитания), за да даде възможност за формулиране на подходящи мерки.
<p>2.5 Цели на ДСМОС</p> <p>РДМС</p>	<p>Рамкова директива за морска стратегия</p> <p>ЦЕЛИ НА НАТИСКА</p>

Директива за местообитанията
Рамкова директива за водите

Критерий D1C1. Случаен приулов. Смъртността по видове в резултат от случаен приулов е много ниска.

Не са формулирани цели и гранични стойности поради липсата на информация относно величините на случайния приулов по видове и по риболовни сегменти.

ЦЕЛИ НА СЪСТОЯНИЕТО

Критерий D1C2 Численост/биомаса на видовете. Цел: поддържане или увеличаване на числеността/биомасата на представителните видове риби и групи видове в зоните за оценка по РДМС, съгласно определените гранични стойности – Таблици 1 и 2.

Таблица 1. Гранични стойности за числеността/биомасата на представителните видове риби в крайбрежната зона. Определените гранични стойности се отнасят за крайбрежната зона (до 20 м дълбочина) през летния сезон, валидни за пробонабиране с дънно-прикрепени хрилни мрежи.

Крайбрежна зона			
Видове	Индикатори		Цел
	ср. стойност Численост (инд.100 м ² за 24 ч)	Ср. стойност Биомаса (kg.100 м ⁻² за 24 ч)	
<i>Dasyatis pastinaca</i> (Linnaeus, 1758)	0.529	3.633	повишение
<i>Acipenser gueldenstaedtii</i> Brandt & Ratzeburg, 1833	0.095	0.041	повишение
<i>Syngnathus typhle</i> Linnaeus, 1758	0.059	0.001	повишение
<i>Syngnathus variegatus</i> Pallas, 1814	0.029	0.000	повишение
<i>Hippocampus guttulatus</i> Cuvier, 1829	0.415	0.003	повишение
<i>Sciaena umbra</i> Linnaeus, 1758	0.006	0.001	повишение
<i>Diplodus sargus sargus</i> (Linnaeus, 1758)	0.003	0.000	повишение
<i>Oblada melanura</i> (Linnaeus, 1758)	0.007	0.001	повишение
<i>Spicara smaris</i> (Linnaeus, 1758)	0.022	0.001	повишение
<i>Symphodus roissali</i> (Risso, 1810)	1.893	0.081	повишение
<i>Symphodus cinereus</i> (Bonnaterre, 1788)	0.454	0.016	повишение
<i>Symphodus ocellatus</i> (Linnaeus, 1758)	0.201	0.004	повишение
<i>Trachinus draco</i> Linnaeus, 1758	8.909	0.480	повишение

<i>Uranoscopus scaber</i> Linnaeus, 1758	11.168	0.602	повишение
<i>Parablennius sanguinolentus</i> (Pallas, 1814)	0.149	0.007	повишение
<i>Ophidion rochei</i> Muller, 1845	0.019	0.000	повишение
<i>Scorpaena porcus</i> Linnaeus, 1758	51.874	2.620	повишение
<i>Gobius niger</i> Linnaeus, 1758	0.331	0.004	повишение
<i>Gobius cobitis</i> Pallas, 1814	1.555	0.105	повишение
<i>Gobius paganellus</i> Linnaeus, 1758	1.180	0.076	повишение
<i>Ponticola cephalargoides</i> (Pinchuk, 1976)	1.459	0.119	повишение
<i>Neogobius melanostomus</i> (Pallas, 1814)	11.863	0.662	повишение
<i>Mesogobius batrachocephalus</i> (Pallas, 1814)	1.775	0.196	повишение
<i>Arnoglossus kessleri</i> Schmidt, 1915	0.029	0.000	повишение
<i>Platichthys flesus</i> (Linnaeus, 1758)	0.030	0.001	повишение
<i>Pegusa lascaris</i> (Risso, 1810)	66.696	2.015	повишение

Таблица 2. Гранични стойности за числеността/биомасата на представителните видове риби в шелфовата зона. Определените гранични стойности се отнасят за шелфовата зона (20 – 100 м дълбочина) през летния сезон, валидни за пробонабиране с дънен трал.

Шелфова зона			
	Ср. численост (инд.км ⁻²)	Ср. биомаса (kg.км ⁻²)	
<i>Dasyatis pastinaca</i> (Linnaeus, 1758)	20.45	67.70	повишение
<i>Acipenser stellatus</i> Pallas, 1771	1.70	0.03	повишение
<i>Gaidropsarus mediterraneus</i> (Linnaeus, 1758)	5.11	0.14	повишение
<i>Syngnathus variegatus</i> Pallas, 1814	1.70	0.01	повишение
<i>Hippocampus guttulatus</i> Cuvier, 1829	17.04	0.09	повишение
<i>Trachinus draco</i> Linnaeus, 1758	161.53	6.32	повишение
<i>Uranoscopus scaber</i> Linnaeus, 1758	11.93	0.23	повишение
<i>Parablennius tentacularis</i> (Brunnich, 1768)	8.52	0.03	повишение
<i>Coryphoblennius galerita</i> (Linnaeus, 1758)	5.11	0.02	повишение
<i>Ophidion rochei</i> Muller, 1845	3.41	0.06	повишение
<i>Callionymus pusillus</i> Delaroche, 1809	1.70	0.00	повишение

<i>Scorpaena porcus</i> Linnaeus, 1758	5.11	0.11	повишение
<i>Gobius niger</i> Linnaeus, 1758	1218.16	8.16	повишение
<i>Gobius cobitis</i> Pallas, 1814	3.41	0.19	повишение
<i>Neogobius melanostomus</i> (Pallas, 1814)	6849.42	74.53	повишение
<i>Mesogobius batrachocephalus</i> (Pallas, 1814)	66.47	4.26	повишение
<i>Platichthys flesus</i> (Linnaeus, 1758)	37.50	4.87	повишение
<i>Pegusa lascaris</i> (Risso, 1810)	11.93	0.29	повишение

Критерий D1C3 Популационни характеристики на видовете. Цел: поддържане на популационните характеристики на представителните видове риби в зоните за оценка по РДМС, стабилни или по-високи от определените гранични стойности – Таблици 3 и 4.

Таблица 3. Скала за класификация на състоянието на популациите от нестопански видове в крайбрежната зона според средната дължина на рибите (L_{mean} , см) и 95-я процентил.

Вид	Крайбрежна зона	
	Добро	Недобро
	Скални местообитания	
<i>S. porcus</i>		
Ср.стойност	>13.93	<13.93
95 процентил	>18.09	<18.09
<i>N. melanostomus</i>		
Ср.стойност	16.44	<16.44
95 процентил	>19.00	<19.00
<i>P. lascaris</i>		
Ср.стойност	16.20	<16.20
95 процентил	>20.70	<20.70
<i>U. scaber</i>		
Ср.стойност	14.91	<14.91
95 процентил	>18.37	<18.37
	Пясъчни местообитания	

<i>P. lascaris</i>		
Ср.стойност	15.20	<15.20
95 процентил	>18.62	<18.62
<i>U. scaber</i>		
Ср.стойност	14.51	<14.51
95 процентил	>18.00	<18.00
<i>T. draco</i>		
Ср.стойност	17.59	<17.59
95 процентил	>24.79	<24.79
<i>N. melanostomus</i>		
Ср.стойност	13.28	<13.28
95 процентил	>17.47	<17.47

Таблица 4. Скала за класификация на състоянието на популациите от нестопански видове в шелфовата зона според средната дължина на рибите (L_{mean} , cm) и 95 процентил.

Вид	Шелфова зона	
	Добро	Недобро
	20 – 40 m	
<i>N. melanostomus</i>		
Ср.стойност	10.45	<10.45
95 процентил	>13.60	<13.60
<i>G. niger</i>		
Ср.стойност	8.51	<8.51
95 процентил	>9.90	<9.90
	41 – 100 m	
<i>M. merlangus</i>		
Ср.стойност	11.60	<11.60
95 процентил	>15.00	<15.00

Критерий D1C4 Разпространение на видовете. Цел: поддържане или увеличаване на обхвата на разпространение (и модела на разпространение в рамките на обхвата) на представителните видове и групи видове в зоните за оценка по РДМС.

Списък на представителните видове

Крайбрежни видове риби:

1. Високомуцунеста игла (*Syngnathus typhle*)
2. Черноивичеста игла (*Syngnathus abaster*)
3. Дебеломуцунеста игла (*Syngnathus variegatus*)
4. Морско конче (*Hippocampus guttulatus*)
5. Морска врана (*Sciaena umbra*)
6. Петниста лапина (*Symphodus roissali*)
7. Сива лапина (*Symphodus cinereus*)
8. Очилата зеленушка (*Symphodus ocellatus*)
9. Морски дракон (*Trachinus draco*)
10. Звездоброец (*Uranoscopus scaber*)
11. Ръждива морска кучка (*Parablennius sanguinolentus*)
12. Еврейско попче (*Ophidion rochei*)
13. Скорпид (*Scorpaena porcus*)
14. Змиевидно попче (*Gobius cobitis*)
15. Скално попче (*Gobius paganellus*)
16. Черно попче (*Gobius niger*)
17. Широкоглаво попче (*Ponticola cephalargoides*)
18. Стронгил (*Neogobius melanostomus*)
19. Лихнус (*Mesogobius batrachocephalus*)
20. Кеслерово калканче (*Arnoglossus kessleri*)
21. Писия (*Platichthys flesus*)
22. Морски език (*Pegusa lascaris*)

Пелагични шелфови видове риби

1. Морска каракуда (*Diplodus annularis*)
2. Меланура (*Oblada melanura*)
3. Смарид (*Spicara smaris*)

Дънни шелфови видове риби

1. Морска котка (*Dasyatis pastinaca*)

2. Руска есетра (*Acipenser gueldenstaedtii*)
3. Пъструга (*Acipenser stellatus*)
4. Меджид (*Merlangius merlangus*)
5. Галя (*Gaidropsarus mediterraneus*)

Не са предложени гранични стойности за обхвата на разпространението на представителните видове риби и индикаторът се нуждае от допълнително развитие.

Критерий D1C5 Местообитания на видовете. Цел: местообитанието на представителните видове риби е в необходимия обхват и в състояние, което да поддържа различните жизнени стадии в развитието на видовете и групите видове в зоните за оценка по РДМС.

Не са предложени гранични стойности и индикаторът се нуждае от допълнително развитие.

Съответните цели от други задължения (виж раздел 2.1), разглеждани от мониторинга

Конвенция за опазване на Черно море от замърсяване

Стратегически план за действие за Черно море, 2009 г.

(14) Разглеждане необходимостта от създаване на нови и/или разширяване на съществуващите защитени зони, включително трансгранични зони съвместно със съответните черноморски страни с особено внимание върху морските защитени зони. Създаване или разширяване на тези зони където е необходимо.

(21) Наблюдение и улесняване на напредъка при изпълнението на национално разработените планове за управление на защитените зони.

(25) Подкрепа за координирани научни разработки, увеличаване на ресурсите за морските науки и подобряване на компетентността най-вече чрез целеви програми на обучение в помощ на научните проекти/програми.

Програми за мониторинг в рамките на Стратегията за мониторинг по Дескриптор 1 Биоразнообразие - Видове риби, които не са обект на промишлен риболов SD - 1.3. Biodiversity - Fish

1.1 Списък на програмите за мониторинг за морски птици, наблюдавани в рамките на стратегията за мониторинг по Дескриптор 1 Биоразнообразие (Видове риби, които не са обект на промишлен риболов):

1. Програма „Мобилни видове – разпространение, изобилие и / или биомаса (риби)“ (Mobile species – distribution, abundance and/or biomass (fish) (BLKBG_D0134_03_FishAbundanceBiomass)

2. Програма “Мобилни видове - популационни характеристики (риби)” (Mobile species – population characteristics (fish), код BLKBG_D0134_06_FishPopulationCharacteristics
3. Програма „Състояние на местообитанията (риби)“ (Mobile species – state of habitats (fish), BLKBG_D0134_10_StateofHabitatsFish
4. Програма Мобилни видове - смъртност/наранявания в резултат на рибарството (целево и/или инцидентно) (Mobile species – mortality/injury rates from fisheries (targeted and/or incidental), код BLKBG-D013_11_ MortalityInjuryFisheries
5. Програма Мобилни видове - смъртност/наранявания в резултат на други човешки дейности (Mobile species – mortality/injury rates from other human activities), код BLKBG-D0110_12_ MortalityInjuryHumanActivities
6. Програма Внасяне на замърсители от базирани в морето опасни събития, включващи нефтени разливи (Contaminant inputs – acute pollution events, incl. oil spills) код BLKBG-D08_04_ ContaminantInputsAcuteEvents
7. Програма „Отпадъци – характеристики и изобилие/обем на брега, морската повърхност и дъно“ (Litter - characteristics and abundance/volume on coast, water surface, seabed) с код BLKBG_D10_10_ LitterAbundanceVolume
8. Програма „Микроотпадъци – изобилие във вода и седименти“ (Litter micro-particles - abundance/volume in water, sediment) с код BLKBG_D10_11_ LitterMicroParticles.
9. Програма Морски и крайбрежни човешки дейности (Marine and coastal human activities), код BLKBG-DALL_06_ MarineAndCoastalHumanActivities
10. Програма Ефективност на мерките (Effectiveness of Measures), код BLKBG-DAll_01_ EffectivenessMeasures

Наименование на програмата и код (*Programme Name and Code*)

Мобилни видове - разпространение, изобилие и / или биомаса - риби / (Mobile species - distribution, abundance and/or biomass - fish), код BLKBG-D0134_03_FishAbundanceBiomass

Описание на програмата за мониторинг

Programme Description

Мониторингът на видовете риби, които не са обект на промишлен риболов има за цел да проследи състоянието и развитието на популациите и местообитанията им във времето, което може да бъде повлияно от променящите се условия в хранителната мрежа, но също и от прякото въздействие, причинено от различни човешки дейности.

Програмата за мониторинг „Мобилни видове – разпространение, изобилие и / или биомаса - риби“ (Mobile species – distribution, abundance and/or biomass - fish“, код BLKBG-D0134_03_FishAbundanceBiomass осигурява данни и информация към стратегиите за мониторинг SD1.3. – Biodiversity - Fish и SD3 - Commercially exploited fish and shellfish. Същата ще осигурява данни за популационните характеристики на крайбрежните видове риби (Coastal fish), пелагичните шелфови видове риби (Pelagic shelf fish) и дънни шелфови видове риби (Demersal shelf fish): изобилие на популацията (численост) - брой на индивидите (критерии D1C2 и D1C4) и за търговските видове риби и черупкови организми по D3 (критерии D3C2 Spawning stock biomass (SSB) и D3C3 Population age/size distribution). Чрез програмата ще се събира и информация за видовете натиск и въздействие като безпокойство, нараняване, смъртност или други негативни ефекти, причинени от различни човешки дейности, включително и рибарството.

	<p>Програмата цели и да осигури данни и информация и за разпространението - ареалите (местообитанията), границите, площите и плътността на трите наблюдавани вида (критерий D1C4). Също така програмата има връзка и със Стратегията по Дескриптор 4 Хранителни мрежи (SD4/SD1 Food webs / Biodiversity – ecosystems) и критерии D4C1 Trophic guild species diversity и D4C2 Abundance across trophic guilds.</p> <p>Данните ще бъдат използвани за последващо актуализиране на вече формулираните или за извеждане на липсващите дефиниции, цели, индикатори и прагови стойности за ДСМОС. Същата има за цел и да подпомогне в бъдеще, извеждането на дефиниции, цели, индикатори и прагови стойности за ДСМОС по Дескриптор 4 Хранителни мрежи.</p> <p>Честотата за мониторинг е следната: изследванията ще се провеждат ежегодно в крайбрежната (BLK-BG-AA-SivriburunKaliakra; BLK-BG-AA-KaliakraGalata; BLK-BG-AA-GalataEmine; BLK-BG-AA-EmineMaslennos; BLK-BG-AA-MaslennosRezovo) и шелфовата (BLK-BG-AA-Shelf) зони, и веднъж на всеки 2 години в ИИЗ (BLK-BG-AA-OpenSea).</p> <p>Настоящата програма е актуализирана спрямо докладваната през 2014 г., но кодът е запазен. Програмата кореспондира със следната програма за мониторинг, включена в индикативния списък за докладване: Mobile species – distribution, abundance and/or biomass.</p>
<p>Цел на мониторинга <i>Monitoring Purpose</i></p>	<p>Ефективност на мерките (Effectiveness of measures)</p> <p>Състояние/въздействие (Environmental state and impacts)</p>
<p>Статус на програмата <i>Update Type</i></p>	<p><i>Изберете от: Същата програма, докладвана през 2014 г., Актуализирана; Нова или Програмата вече не се прилага ('Same programme as in 2014', 'Modified from 2014', 'New programme' OR 'Programme no longer in place');</i></p> <p>Посочената информация се отнася за всички програми за мониторинг към настоящата стратегия за мониторинг по Дескриптор 1 Биоразнообразие (Видове риби, които не са обект на промишлен риболов): Актуализирана спрямо 2014 / Modified from 2014'</p>
<p>Пространствен обхват <i>Spatial Scope</i></p>	<p>Изберете от сухоземната част на страните- членки, преходни води (РДВ), крайбрежни води (РДВ), териториални води, изключителна икономическа зона (ИИЗ) или подобни (например прилежаща зона, риболовна зона, зона за опазване на околната среда), континентален шелф (отвъд ИИЗ), води отвъд ИИЗ на страните- членки / 'Terrestrial part of MS', 'Transitional waters (WFD)', 'Coastal waters (WFD)', 'Territorial waters', 'EEZ (or similar) (e.g. Contiguous Zone, Fishing Zone, Ecological Protection Zone)', 'Continental shelf (beyond EEZ)', 'Beyond MS Marine Waters':</p> <ul style="list-style-type: none"> Coastal waters (WFD)', 'Territorial waters' и EEZ (or similar) <p>Посочената информация се отнася за всички наблюдавани програми за мониторинг към стратегията за мониторинг по Дескриптор 1 (Видове риби, които не са обект на промишлен риболов)</p>
<p>Райони за оценка, в обхвата на които се изпълнява програмата</p>	<p>Наименование и код на районите за оценка, в обхвата на които се изпълнява програмата</p>

<p><i>Marine Reporting Units</i></p>	<p>Наблюдения от плавателен съд в 5-те крайбрежни района за оценка, шелф (Shelf) и откритоморска част (Open sea) на страната (последният при възможност):</p> <p>BLK-BG-AA-SivriburunKaliakra; BLK-BG-AA-KaliakraGalata; BLK-BG-AA-GalataEmine; BLK-BG-AA-EmineMaslennos; BLK-BG-AA-MaslennosRezovo BLK-BG-AA-Shelf; BLK-BG-AA-OpenSea</p>
<p>Честота на мониторинг <i>Frequency of the monitoring</i></p>	<p>Посочената информация се отнася за всички наблюдавани програми за мониторинг към стратегията за мониторинг по Дескриптор 1 Биоразнообразие (Видове риби, които не са обект на промишлен риболов):</p> <p>Честотата за мониторинг е следната: изследванията ще се провеждат ежегодно в крайбрежната (BLK-BG-AA-SivriburunKaliakra; BLK-BG-AA-KaliakraGalata; BLK-BG-AA-GalataEmine; BLK-BG-AA-EmineMaslennos; BLK-BG-AA-MaslennosRezovo) и шелфовата (BLK-BG-AA-Shelf) зони, и веднъж на всеки 2 години в ИИЗ (BLK-BG-AA-OpenSea).</p> <p>По-подробна информация за честотата на мониторинг е посочена в т.1.2 „Описание на мониторинга (местоположение, честота, методи за извършване на наблюденията)“.</p>
<p>Тип на мониторинга <i>Monitoring Type (in-situ, remote sensing, etc.)</i></p>	<p>Изберете от ‘In-situ sampling offshore’; ‘In-situ sampling coastal’; ‘In-situ sampling land/beach’; ‘Remote surveillance’ (e.g. buoys); ‘Remote satellite imagery’ (satellite observations); ‘Remote flight imagery’ (orthoimages); ‘Numerical modelling’; ‘Ecological modelling’; ‘Administrative data collection’; ‘Visual observation’; ‘Other’:</p> <p>In-situ sampling offshore’; ‘In-situ sampling coastal’ от плавателен съд; други: акустични наблюдения (Acoustic survey)</p>
<p>Метод (и) на мониторинг <i>Monitoring Method(s)</i></p>	<p>Неприложимо</p>
<p>Друг метод/и за мониторинг <i>Other Monitoring Method</i></p>	<p>Опишете или посочете линк към използвания метод за мониторинг, различен от включените в ръководството за докладване на актуализираните програми за мониторинг, 2020 по чл. 11 от РДМС:</p> <p>Крайбрежна зона</p> <p>Изследванията върху разпространението и структурата на ихтиологичните съобщества в крайбрежната зона обхващат два типа местообитания – пясъчни и скални, които са разположени в морски зони по Натура 2000 и извън тях. Предвижда се поставяне на риболовни мрежи/винтери в 52 пункта. Изследванията ще се провеждат ежегодно.</p> <p>Шелфова зона – пелагични и дънни видове риби</p>

	<p>Мрежата за пробонабиране обхваща шелфовата зона на дълбочини между 20 и 100 m и е комбинирана за оценка на дънните шелфови видове риби по дескриптор Д3. Мониторинговата мрежа е интегрирана със съществуващия мониторинг по Националната програма за събиране, управление и използване на данни в сектор „Рибарство” в съответствие с Регламент (ЕО) № 199/2008 от 25.02.2008 г. Контролните тралирания ще се извършват чрез дънен трал в 40 полета в българската акватория на Черно море, които са подбрани на случаен принцип, в зависимост от релефа на дъното. За целите на изследването, районът предварително е разделен на четири страта в зависимост от дълбочината – Стратум 1 (20 - 35 m), Стратум 2 (35 – 50 m), Стратум 3 (50 – 75 m) и Стратум 4 (75 – 100 m). Изследванията ще се провеждат ежегодно.</p> <p>Планирано е провеждане на акустични наблюдения едновременно с визуалните наблюдения на борда на плавателния съд чрез система хидрофони (Marine Ecological Research Ltd, UK), буксирана на разстояние 200 m зад кърмата на кораба и на дълбочина от 2 до 5 m под морската повърхност. Ще бъде използван софтуер PAMguard (Passive Acoustic Monitoring Guardianship, http://www.pamguard.org) за настройка и управление на хидрофонната система и запис на измерените данни в реално време.</p> <p>По-подробно описание на методите за провеждане на наблюденията на трите вида са описани в т. 1.2 „Описание на мониторинга (местоположение, честота, методи за извършване на наблюденията)“.</p>
<p>Друго свързано законодателство (конвенции, регламенти, директиви, др.) <i>Other Policies Conventions</i></p>	<p>Посочената информация се отнася за всички програми за мониторинг към настоящата стратегия за мониторинг по Дескриптор 1 Биоразнообразие (Видове риби, които не са обект на промишлен риболов):</p> <p>Директива 92/43/ЕИО на Съвета от 21 май 1992 г. за опазване на естествените местообитания и на дивата флора и фауна; Програма за мониторинг и оценка на Черно море; Habitats Directive (EU-HD); Black Sea Integrated Monitoring and Assessment Programme (BS-IMAP)</p>
<p>Координиране по отношение на регионално сътрудничество <i>Regional Cooperation Coordination</i></p>	<p>Посочената информация се отнася за всички програми за мониторинг към настоящата стратегия за мониторинг по Дескриптор 1 Биоразнообразие (Видове риби, които не са обект на промишлен риболов):</p> <p>Комисия за опазване на Черно море от замърсяване (Commission on the Protection of the Black Sea Against Pollution, BSC)</p>
<p>Държави, участващи в регионалното сътрудничество <i>Regional Cooperation Countries</i></p>	<p>Посочената информация се отнася за всички програми за мониторинг към настоящата стратегия за мониторинг по Дескриптор 1 Биоразнообразие (Видове риби, които не са обект на промишлен риболов):</p> <p>Не се попълва, ако е попълнено предходното поле Regional Cooperation Coordination.</p>
<p>Прилагане на регионално сътрудничество</p>	<p>Посочената информация се отнася за всички програми за мониторинг към настоящата стратегия за мониторинг по Дескриптор 1 Биоразнообразие (Видове риби, които не са обект на промишлен риболов).</p>

<p><i>Regional Cooperation Implementation</i></p>	<p>Изберете едно от следните: Agreed data collection methods; Common monitoring strategy (spatial and temporal design of programme); Coordinated data collection (delivered separately by each country); Joint data collection (multinational delivery using same platform and/or algorithms):</p> <p>Coordinated data collection</p>
<p>Начало и край на програмата <i>Temporal Scope</i></p>	<p>Посочената информация се отнася за всички програми за мониторинг към настоящата стратегия за мониторинг по Дескриптор 1 Биоразнообразие (Видове риби, които не са обект на промишлен риболов):</p> <p>2016-9999</p>
<p>Наблюдавани критерии за ДОСМОС (<i>GES criteria monitored</i>)</p>	<p>D1C2 Изобилие на популациите на видовете (D1C2 Population abundance);</p> <p>D1C4 Ареал на разпределение на видовете (D1C4 Population distributional range and pattern)</p>
<p>Feature <i>Характеристика</i></p>	<p>Наблюдавана(и) характеристика(и) (компоненти на екосистемата, натиск, дейности) <i>Feature(s) monitored (ecosystem components, pressures, activities)</i></p> <p>Силно подвижни видове /групи видове (Highly mobile species / Group of species) - крайбрежни видове риби (Coastal fish), пелагични шелфови видове риби (Pelagic shelf fish) и дънни шелфови видове риби (Demersal shelf fish)</p>
<p>Елемент <i>Element</i></p>	<p>Наблюдаван(и) елемент(и) (напр. специфични видове, местообитания, замърсители, категории отпадъци) <i>Element(s) monitored (e.g. specific species, habitats, contaminants, litter categories)</i></p> <p>Крайбрежни видове риби (Coastal fish)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Високомуцунеста игла (<i>Syngnathus typhle</i>) 2. Черноивичеста игла (<i>Syngnathus abaster</i>) 3. Дебеломуцунеста игла (<i>Syngnathus variegatus</i>) 4. Морско конче (<i>Hippocampus guttulatus</i>) 5. Морска врана (<i>Sciaena umbra</i>) 6. Петниста лапина (<i>Symphodus roissali</i>) 7. Сива лапина (<i>Symphodus cinereus</i>) 8. Очилата зеленушка (<i>Symphodus ocellatus</i>) 9. Морски дракон (<i>Trachinus draco</i>) 10. Звездоброец (<i>Uranoscopus scaber</i>) 11. Ръждива морска кучка (<i>Parablennius sanguinolentus</i>) 12. Еврейско попче (<i>Ophidion rochei</i>) 13. Скорпид (<i>Scorpaena porcus</i>) 14. Змиевидно попче (<i>Gobius cobitis</i>)

	<p>15. Скално попче (<i>Gobius paganellus</i>) 16. Черно попче (<i>Gobius niger</i>) 17. Широкоглаво попче (<i>Ponticola cephalargoides</i>) 18. Стронгил (<i>Neogobius melanostomus</i>) 19. Лихнус (<i>Mesogobius batrachocephalus</i>) 20. Кеслерово калканче (<i>Arnoglossus kessleri</i>) 21. Писия (<i>Platichthys flesus</i>) 22. Морски език (<i>Pegusa lascaris</i>)</p> <p>Пелагични шелфови видове риби (Pelagic shelf fish)</p> <p>1. Морска каракуда (<i>Diplodus annularis</i>) 2. Меланура (<i>Oblada melanura</i>) 3. Смарид (<i>Spicara smaris</i>)</p> <p>Дънни шелфови видове риби (Demersal shelf fish)</p> <p>1. Морска котка (<i>Dasyatis pastinaca</i>) 2. Руска есетра (<i>Acipenser gueldenstaedtii</i>) 3. Пъструга (<i>Acipenser stellatus</i>) 4. Меджид (<i>Merlangius merlangus</i>) 5. Галя (<i>Gaidropsarus mediterraneus</i>)</p>
<p>Наблюдавани параметри <i>Parameter monitored</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • популационни характеристики на рибните видове: изобилие на популацията (численост) - брой на индивидите в популацията; / Abundance (number of individuals) (критерий D1C2); • параметри на ареалите (местообитанията) на видовете – граници на ареалите на разпространение и модел на разпространение на видовете където е целесъобразно / Distribution (range), Distribution (pattern), Distribution (spatial) (критерий D1C4)
<p>Наименование и код на индикатора(те), към който програмата допринася <i>Code and Name of Indicator(s) to which the programme contributes</i></p>	<p>Индикатор за състояние към критерий D1C2:</p> <ul style="list-style-type: none"> • численост на индикаторните видове от силно подвижните видове / групи видове (Highly mobile species / Group of species) - крайбрежни видове риби (Coastal fish), пелагични шелфови видове риби (Pelagic shelf fish) и дънни шелфови видове риби (Demersal shelf fish) <p>Индикатор за състояние към критерий D1C4:</p> <ul style="list-style-type: none"> • площ и разпространение на видовете • плътност на разпространението (инд./km²)
<p>Наименование на програмата и код (Programme Name and Code)</p>	

Мобилни видове - популационни характеристики (риби) - (Mobile species - population characteristics (fish), код BLKBG_D0134_06_FishPopulationCharacteristics

<p>Описание на програмата за мониторинг <i>Programme Description</i></p>	<p>Програмата за мониторинг „Мобилни видове - популационни характеристики (риби)“ (Mobile species – population characteristics (fish)“ осигурява данни и информация към стратегията за мониторинг SD1.3. – Biodiversity – Fish. Демографските характеристики на видовете (размерна или възрастова структура, съотношение между половете, плодовитост, оцеляемост и смъртност) са показателни за естествената популация, която не е неблагоприятно повлияна от антропогенния натиск. Програмата ще осигури данни и информация за демографските характеристики на популациите на крайбрежните видове риби (Coastal fish), пелагичните шелфови видове риби (Pelagic shelf fish) и дънните шелфови видове риби (Demersal shelf fish), представители на силно подвижните видове /групи видове (Highly mobile species / Group of species): размер на индивидите, възрастова структура на популациите – брой на младите и възрастните индивиди от отделните видове, съотношение между половете, продуктивност (плодовитост), поведение на индивидите, включващо придвижвания, миграция (включително модел), хранене, размножителен успех; процент на оцеляване (критерий D1C3). Програмата се отнася до крайбрежните видове риби (Coastal fish), пелагичните шелфови видове риби (Pelagic shelf fish) и дънните шелфови видове риби (Demersal shelf fish), представители на силно подвижните видове /групи видове (Highly mobile species / Group of species).</p> <p>Изпълнението на настоящата програма за мониторинг ще осигури данни и информация относно референтното състояние на демографската структура на популациите на нетърговските видове риби и ще спомогне за формулиране на екологични цели, извеждане на индикатори и прагови стойности.</p> <p>Програмата е актуализирана спрямо 2014 г. (Modified from 2014), но кодът е запазен. Програмата кореспондира със следната програма за мониторинг, включена в индикативния списък за докладване: Mobile species – population characteristics.</p>
<p>Цел на мониторинга <i>Monitoring Purpose</i></p>	<p>Environmental state and impacts Effectiveness of measures</p>
<p>Наблюдавани критерии за ДОСМОС (GES criteria monitored)</p>	<p>D1C3 Демографски характеристики на популацията (D1C3 Population demographic characteristics)</p>
<p>Feature <i>Характеристика</i></p>	<p>Наблюдавана(и) характеристика(и) (компоненти на екосистемата, натиск, дейности) <i>Feature(s) monitored (ecosystem components, pressures, activities)</i></p> <p>Силно подвижни видове /групи видове (Highly mobile species / Group of species)</p>
<p>Елемент <i>Element</i></p>	<p>Наблюдаван(и) елемент(и) (напр. специфични видове, местообитания, замърсители, категории отпадъци) <i>Element(s) monitored (e.g. specific species, habitats, contaminants, litter categories)</i></p>

	крайбрежни видове риби (Coastal fish), пелагични шелфови видове риби (Pelagic shelf fish) и дънни шелфови видове риби (Demersal shelf fish)
Наблюдавани параметри <i>Parameter monitored</i>	демографски характеристики (продуктивност, брой малки (новородени); процент на оцеляване (Fecundity (breeding rate), Breeding success, Survival rate) (към критерий D1C3)
Наименование и код на индикатора(те), към който програмата допринася <i>Code and Name of Indicator(s) to which the programme contributes</i>	Индикатор за състояние към критерий D1C2: <ul style="list-style-type: none"> численост на индикаторните видове на силно подвижните видове /групи видове (Highly mobile species / Group of species) - крайбрежни видове риби (Coastal fish), пелагични шелфови видове риби (Pelagic shelf fish) и дънни шелфови видове риби (Demersal shelf fish)
Наименование на програмата и код (Programme Name and Code) Програма „Състояние на местообитанията (риби)“ (Mobile species - state of habitats (fish), код BLKBG-BLKBG_D0134_10_StateofHabitatsFish	
Описание на програмата за мониторинг <i>Programme Description</i>	<p>Програмата за мониторинг Програма „Състояние на местообитанията (риби)“ (Mobile species – state of habitats (fish), код BLKBG- BLKBG_D0134_10_StateofHabitatsFish осигурява данни и информация към стратегията за мониторинг SD1.3. – Biodiversity – Fish. Програмата има за цел да осигури данни и информация за състоянието на местообитанията на популациите силно подвижните видове /групи видове (Highly mobile species / Group of species). Същите могат да бъдат повлияни както от променящите се условия в хранителната мрежа, така и от прякото въздействие, причинено от различни човешки дейности. Програмата се отнася до крайбрежните видове риби (Coastal fish), пелагичните шелфови видове риби (Pelagic shelf fish) и дънните шелфови видове риби (Demersal shelf fish).</p> <p>Изпълнението на настоящата програма за мониторинг ще осигури данни и информация относно референтното състояние на типовете местообитания на нетърговските видове риби и площта по типове местообитания, която е негативно повлияна и ще спомогне за формулиране на екологични цели, извеждане на индикатори и прагови стойности.</p> <p>Програмата е актуализирана спрямо 2014 г. (Modified from 2014), но кодът е запазен.</p> <p>Програмата кореспондира със следната програма за мониторинг, включена в индикативния списък за докладване: Mobile species – state of habitats.</p>
Цел на мониторинга <i>Monitoring Purpose</i>	Environmental state and impacts Effectiveness of measures

<p>Наблюдавани критерии за ДОСМОС (<i>GES criteria monitored</i>)</p>	<p>D1C5 Местообитания за видовете (D1C5 Habitat for the species)</p>
<p>Feature <i>Характеристика</i></p>	<p>Наблюдавана(и) характеристика(и) (компоненти на екосистемата, натиск, дейности) <i>Feature(s) monitored (ecosystem components, pressures, activities)</i></p> <p>Силно подвижни видове /групи видове (Highly mobile species / Group of species) - крайбрежни видове риби (Coastal fish), пелагични шелфови видове риби (Pelagic shelf fish) и дънни шелфови видове риби (Demersal shelf fish)</p>
<p>Елемент <i>Element</i></p>	<p>Наблюдаван(и) елемент(и) (напр. специфични видове, местообитания, замърсители, категории отпадъци) <i>Element(s) monitored (e.g. specific species, habitats, contaminants, litter categories)</i></p> <p>Крайбрежни видове риби (Coastal fish)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Високомуцунеста игла (<i>Syngnathus typhle</i>) 2. Черноивичеста игла (<i>Syngnathus abaster</i>) 3. Дебеломуцунеста игла (<i>Syngnathus variegatus</i>) 4. Морско конче (<i>Hippocampus guttulatus</i>) 5. Морска врана (<i>Sciaena umbra</i>) 6. Петниста лапина (<i>Symphodus roissali</i>) 7. Сива лапина (<i>Symphodus cinereus</i>) 8. Очилата зеленушка (<i>Symphodus ocellatus</i>) 9. Морски дракон (<i>Trachinus draco</i>) 10. Звездоброец (<i>Uranoscopus scaber</i>) 11. Ръждива морска кучка (<i>Parablennius sanguinolentus</i>) 12. Еврейско попче (<i>Ophidion rochei</i>) 13. Скорпид (<i>Scorpaena porcus</i>) 14. Змиевидно попче (<i>Gobius cobitis</i>) 15. Скално попче (<i>Gobius paganellus</i>) 16. Черно попче (<i>Gobius niger</i>) 17. Широкоглаво попче (<i>Ponticola cephalargoides</i>) 18. Стронгил (<i>Neogobius melanostomus</i>) 19. Лихнус (<i>Mesogobius batrachocephalus</i>) 20. Кеслерово калканче (<i>Arnoglossus kessleri</i>) 21. Писия (<i>Platichthys flesus</i>) 22. Морски език (<i>Pegusa lascaris</i>)

	<p>Пелагични шелфови видове риби (Pelagic shelf fish)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Морска каракуда (<i>Diplodus annularis</i>) 2. Меланура (<i>Oblada melanura</i>) 3. Смарид (<i>Spicara smaris</i>) <p>Дънни шелфови видове риби (Demersal shelf fish)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Морска котка (<i>Dasyatis pastinaca</i>) 2. Руска есетра (<i>Acipenser gueldenstaedtii</i>) 3. Пъструга (<i>Acipenser stellatus</i>) 4. Меджид (<i>Merlangius merlangus</i>) 5. Галя (<i>Gaidropsarus mediterraneus</i>)
<p>Наблюдавани параметри <i>Parameter monitored</i></p>	<p>към критерий D1C5</p> <ul style="list-style-type: none"> • Обхват на местообитанията на видовете (Extent) • Състояние на местообитанията на видовете (Suitability of the habitat for the species) – Parameter other
<p>Наименование и код на индикатора(те), към който програмата допринася <i>Code and Name of Indicator(s) to which the programme contributes</i></p>	<p>Индикатор за натиск към критерий D1C5:</p> <p>оценка на площта, която е негативно повлияна, изразена като квадратни километри (km²) за всеки тип местообитание или като пропорция (процент, %) от общия обхват на типа местообитание (код BLK-BG-D1C5-AREA_AFFECTED_MM).</p>
<p>Наименование на програмата и код (Programme Name and Code)</p> <p>Програма Мобилни видове - смъртност/наранявания в резултат на рибарството (целево и/или инцидентно) (Mobile species - mortality/injury rates from fisheries (targeted and/or incidental), код BLKBG-D013_11_ MortalityInjuryFisheries</p>	
<p>Описание на програмата за мониторинг <i>Programme Description</i></p>	<p>Програмата за мониторинг „Мобилни видове - смъртност/наранявания в резултат на рибарството (целево и/или инцидентно“ (Mobile species – mortality/injury rates from fisheries (targeted and/or incidental) осигурява данни и информация към стратегиите за мониторинг SD1.1. – Biodiversity – Birds, SD1.2. – Biodiversity – Mammals, SD1.3. – Biodiversity – Fish и SD3 - Commercially exploited fish and shelfish.</p> <p>Целта на програмата за мониторинг е да събере данни за оценка въздействието върху силно подвижните видове от риболовните дейности, които пряко или косвено им влияят. Наблюдаваните вид натиск и човешка дейност са посочени в Директива (ЕС) 2017/845 на Комисията от 17 май 2017 г. за изменение на частта от РДМС 2008/56/ЕО, касаеща Приложение III Примерни списъци на елементи на екосистемата, антропогенен натиск и човешки дейности, свързани с морските води, а именно:</p>

	<p>Таблица 2 Антропогенен натиск, употреби и човешки дейности в морската среда:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Таблица 2а Антропогенен натиск върху морската среда: „Добив или смъртност/нараняване на диви видове, (от търговския и любителския риболов и други дейности“ / „Extraction of, or mortality/injury to, wild species (by commercial and recreational fishing and other activities)“ и • Таблица 2б Употреби и човешки дейности, засягащи морската среда: дейност „Добив на риба и черупкови организми (за професионални ли развлекателни цели)“ / „Fish and shellfish harvesting (professional, recreational“ <p>Програмата има за цел да предостави основна информация за открити мъртви или наранени морски бозайници, морски птици и риби вследствие на риболов (целев и/или случаен), което ще допринесе и по-точна оцка на тяхното състояние. Ако са налични достатъчно подробни и достоверни данни от случайния приулов, то тогава би могло да се оцени дали има реална заплаха за регистрираните видове и техните популации вследствие на този вид натиск. Програмата ще разчита на данни от провеждани регулярни изследвания на рибните запаси в българската част на Черно море или такива в рамките на проекти, които включват и записи на данни за инцидентния приулов, както и от програмата за мониторинг по Дескриптор 3 „Видове риби и черупкови, обект на търговски риболов“. В бъдеще допълнителна информация би могла да се събира и чрез от евентуално участие на доброволци за наблюдение и записване на данни за изхвърления или предадения случаен приулов от търговския риболов, при които следва да се отбелязват и случайно уловени птици, морски бозайници и риби, които не са обект на търговски интерес, както и целевите групи търговски видове риби.</p> <p>Програмата цели да подпомогне определянето на видове, обект на натиск от риболова и извеждане на прагови стойности, т.к. към момента все още липсва такава информация. Също ще се подпомогне планирането на допълнителни мерки, ако приложените досега мерки не са имали нужния ефект и не са допринесли за постигането на ДСМОС.</p> <p>Настоящата програма за мониторинг има връзка със следните програми Mobile species – distribution, abundance and/or biomass - birds, Mobile species – distribution, abundance and/or biomass – mammals и Mobile species – distribution, abundance and/or biomass - fish.</p> <p>Програмата кореспондира със следната програма за мониторинг, включена в индикативния списък за докладване: Mobile species – mortality/injury rates from fisheries (targeted and/or incidental).</p>
<p>Цел на мониторинга <i>Monitoring Purpose</i></p>	<p>Environmental state and impacts Pressures in the marine environment Human activities causing the pressures Effectiveness of measures</p>
<p>Наблюдавани критерии за ДСМОС (GES criteria monitored)</p>	<p>D1C1 Процент на смъртност по видове от случаен приулов (D1C1 Mortality rate from incidental by-catch); D3C1 Смъртност от риболов на популациите на видовете, обект на промишлен риболов (D3C1 Fishing mortality rate (F))</p>
<p>Feature <i>Характеристика</i></p>	<p>Наблюдавана(и) характеристика(и) (компоненти на екосистемата, натиск, дейности) <i>Feature(s) monitored (ecosystem components, pressures, activities)</i></p>

	Species affected by incidental by-catch (PresEnvBycatch); Extraction of, or mortality/injury to, wild species (by commercial and recreational fishing and other activities) (PresBioExtractSpp)
Елемент <i>Element</i>	Наблюдаван(и) елемент(и) (напр. специфични видове, местообитания, замърсители, категории отпадъци) <i>Element(s) monitored (e.g. specific species, habitats, contaminants, litter categories)</i> Предварителна информация кои видове риби, морски птици и бозайници по критерии D1C1 и D1C3 са обект на натиск, оказван в резултат на рибарството и по-конкретно инцидентния приулов не може да бъде посочена. Информация за тях ще бъде събирана по време на провеждане на мониторинга: Not Applicable
Наблюдавани параметри <i>Parameter monitored</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Инциденти, Нараняване, смъртност или други негативни ефекти, причинени от рибарство (и по-конкретно от случаен приулов) / Incidence (INC), Mortality rate (F); Mortality (weight/volume); number of individuals (MOR) (към критерий D1C1) • Mortality rate (F) (към критерий D3C1)
Наименование и код на индикатора(те), към който програмата допринася <i>Code and Name of Indicator(s) to which the programme contributes</i>	<p>Индикатор за натиск към критерий D1C1:</p> <ul style="list-style-type: none"> • случаен приулов по видове морски птици – численост • случаен приулов по видове и по риболовни сегменти – численост и биомаса по видове (риби и морски бозайници). <p>Индикатор за натиск към критерий D3C1:</p> <p>Коефициент на риболовна смъртност (F), съответстващ на постигането на максимален устойчив улов (FMSY) по видове.</p>
Наименование на програмата и код (Programme Name and Code)	
Програма Мобилни видове - смъртност/наранявания в резултат на други човешки дейности (Mobile species - mortality/injury rates from other human activities), код BLKBG-D0110_12_ MortalityInjuryHumanActivities	
Описание на програмата за мониторинг <i>Programme Description</i>	<p>Програмата за мониторинг „Мобилни видове - смъртност/наранявания в резултат на други човешки дейности“ (Mobile species – mortality/injury rates from from other human activities) цели осигуряването на данни и информация за оказваното въздействие на отделни видове антропогенен натиск, различни от рибарството върху състоянието на силно подвижните видове, наблюдавани в рамките на стратегиите за мониторинг SD1.1. – Biodiversity – Birds, SD1.2. – Biodiversity – Mammals, SD1.3. – Biodiversity – Fish и SD3 - Commercially exploited fish and shellfish.</p> <p>Въздействията ще се наблюдават в рамките на следните стратегии:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <u>стратегия “SD8 – Contaminants” и следните критерии:</u> D8C2 Неблагоприятно въздействие на замърсителите (Adverse effects of contaminants) – касаещ морските бозайници и рибите) и D8C4 Неблагоприятно въздействие от значителни интензивни замърсявания (Adverse effects of significant acute pollution events) – касаещ морските птици и бозайници, и рибите; - <u>стратегия „SD10 – Marine litter“ и следните критерии:</u> D10C3 Неблагоприятно въздействие върху видовете от поглъщане на отпадъци (D10C3 Litter ingested) – касаещ морските птици и бозайници и рибите, D10C4 Неблагоприятно въздействие

върху видовете и местообитанията от отпадъци (D10C4 Adverse effects of litter) – касаещ морските птици и бозайници и рибите;

- стратегия „SD11 – Underwater noise“ и следните критерии: D11C1 (D11C1 Anthropogenic impulsive sound) - касаещ морските птици и бозайници и рибите и D11C2 (D11C2 Anthropogenic continuous low-frequency sound) – касаещ морските птици и бозайници и рибите.

Настоящата програма за мониторинг цели събиране на информация за открити мъртви или наранени морски бозайници, риби и морски птици (брой и процентно отношение) поради други човешки дейности, различни от рибарството (целево и/или инцидентно)

Отделни наблюдения за регистриране на мъртви или ранени видове риби, морски птици и морски бозайници засега не се планират. Данните ще бъдат събирани в рамките на провеждания национален мониторинг по РДМС или от други институции / организации, ангажирани с наблюденията на рибните запаси в рамките на прилагане на ОПОР, както и сигнали от граждани и екологични организации.

Предварителна информация кои видове са обект на натиск, оказван от различните човешки дейности и ползвания на морската среда не може да бъде посочена. Информация за тях ще бъде събирана по време на провеждане на мониторинга по другите дескриптори или наблюдения от други контролни органи.

Програмата ще спомага и за осигуряване на информация по D8C3 Значителни инцидентни замърсявания (Significant acute pollution events) – касаещ морските птици и бозайници и рибите).

Наблюдаваните видове натиск и човешки дейности са посочени в Директива (ЕС) 2017/845 на Комисията от 17 май 2017 г. за изменение на частта от РДМС 2008/56/ЕО, касаеща Приложение III Примерни списъци на елементи на екосистемата, антропогенен натиск и човешки дейности, свързани с морските води, а именно:

Таблица 2 Антропогенен натиск, употреби и човешки дейности в морската среда:

- Таблица 2а Антропогенен натиск върху морската среда: „Въвеждане на други вещества (напр. синтетични вещества, несинтетични вещества, радионуклиди) – дифузни източници, точкови източници, атмосферни отлагания и случаи на интензивно (инцидентно) замърсяване; Въвеждане на отпадъци (твърди отпадъци, включително микроотпадъци); Въвеждане на антропогенен звук (импулсен, постоянен)/ „Input of other substances (e.g. synthetic substances, non-synthetic substances, radionuclides) – diffuse sources, point sources, atmospheric deposition, acute events“; Input of litter (solid waste matter, including micro-sized litter); Input of anthropogenic sound (impulsive, continuous)
- Таблица 2б Употреби и човешки дейности, засягащи морската среда: дейности добив на нефт и природен газ, включително инфраструктура; аквакултури – морски, включително инфраструктура; транспорт – транспортна инфраструктура; морски транспорт – корабоплаване (вкл. атмосферно отлагане); Градски и промишлени ползвания; Военни операции (в съответствие с чл.2, ал.2) - (Extraction of oil and gas, including infrastructure; Marine aquaculture; Transport – infrastructure; Transport – shipping (incl. atmospheric deposition); Urban and industrial uses; Military operations

	<p>(subject to Article 2(2))</p> <p>Програмата за мониторинг е същата от 2014 г., както и кодът. Настоящата програма Мобилни видове - смъртност/наранявания в резултат на други човешки дейности, код VLKBG-D0110_12_ MortalityInjuryHumanActivities (Mobile species – mortality/injury rates from other human activities), кореспондира със следната програма за мониторинг, включена в индикативния списък за докладване: Mobile species – mortality/injury rates from other human activities.</p>
<p>Цел на мониторинга <i>Monitoring Purpose</i></p>	<p>Environmental state and impacts Pressures in the marine environment Human activities causing the pressures Effectiveness of measures</p>
<p>Наблюдавани критерии за ДОСМОС (GES criteria monitored)</p>	<p>D8C2 Неблагоприятно въздействие на замърсителите (D8C2 Adverse effects of contaminants) D8C4 Неблагоприятно въздействие върху видовете и местообитанията от значителни инцидентни замърсявания (D8C4 Adverse effects of significant acute pollution events) D10C3 Неблагоприятно въздействие върху видовете от поглъщане на отпадъци (D10C3 Litter ingested) D10C4 Неблагоприятно въздействие върху видовете и местообитанията от отпадъци (D10C4 Adverse effects of litter) D11C1 Антропогенни източници на импулсен звук (D11C1 Anthropogenic impulsive sound) D11C2 Антропогенни източници на постоянен нискочестотен звук (D11C2 Anthropogenic continuous low-frequency sound)</p>
<p>Feature <i>Характеристика</i></p>	<p>Input of other substances (e.g. synthetic substances, non-synthetic substances, radionuclides) – diffuse sources, point sources, atmospheric deposition, acute events (връзка с критерий D8C2) Adverse effects on marine species and habitats (връзка с критерии D8C4) Input of litter (solid waste matter, including micro-sized litter) - (връзка с критерии D10C3 и D10C4) Input of anthropogenic sound (impulsive, continuous) - (връзка с критерии D11C1 и D11C2)</p>
<p>Елемент <i>Element</i></p>	<p>Неприложимо / Not Applicable</p>
<p>Наблюдавани параметри <i>Parameter monitored</i></p>	<p>към критерий D8C2</p> <ul style="list-style-type: none"> нараняване, смъртност или други негативни ефекти, причинени от други човешки дейности, обхват (разширение), товар на замърсяването (t/y), друго / Mortality rate (F); Mortality (weight/volume; number of individuals) (MOR), Extent (EXT), Pollution load (tonnes/year), Other (OTH) (към критерий D8C2) - (Parameter Other) <p>към критерий D8C4</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • брой индивиди, които са неблагоприятно засегнати вследствие на значителни интензивни замърсявания, включително нефтени разливи; разпределение (модел), наличие на нефтено замърсяване по телата на индивидите (Number of individuals, which are adversely affected due to significant acute pollution events, incl. oil spills; Distribution (pattern); Presence of oil contamination on the individuals' body)) - към критерий D8C4 (Parameter Other) <p>към критерий D10C3</p> <ul style="list-style-type: none"> • Amount of Litter; Amount of microlitter <p>към критерий D10C4</p> <ul style="list-style-type: none"> • Количество на макроотпадъците, количество на микроотпадъците, вид на отпадъците, тегло; брой индивиди, които са неблагоприятно засегнати вследствие на отпадъци / Amount of Litter; Amount of microlitter; Litter type; Load; Number of individuals, which are adversely affected due to litter) (Parameter Other) <p>към критерии D11C1 и D11C2</p> <p>ниво на звука (Level of sound) - (LEV-N)</p>
<p>Наименование и код на индикатора(те), към който програмата допринася</p> <p><i>Code and Name of Indicator(s) to which the programme contributes</i></p>	
<p>Наименование на програмата и код (Programme Name and Code)</p> <p>Отпадъци - характеристики и изобилие/обем на брега, морската повърхност и дъно / Litter - characteristics and abundance/volume on coast, water surface, seabed с код BLKBG_D10_10_LitterAbundanceVolume</p>	
<p>Описание на програмата за мониторинг</p> <p><i>Programme Description</i></p>	<p>Целта на програмата е да се следи изобилието и обема (броя и теглото) на макроотпадъците (отпадъците над 2,5 cm) по плажните/бреговите ивици, плаващи по морската повърхност и отложени по морското дъно в българската част на Черно море. Програмата предоставя данни за Стратегия за мониторинг по Дескриптор 10 Морски отпадъци SD10 – Marine litter и е свързана с критерий D10C1. По-конкретно се събират данни и информация за наземни и морско-базирани източници на натиск, внасящи отпадъци, пътищата на навлизане на отпадъците, за оценка на нивата на натиск в морската среда и нейното състояние, както и за оценка ефективността на мерките.</p> <p>Честотата на мониторинг на отпадъците по плажните/бреговите ивици, плаващи по морската повърхност и отложени по морското дъно е планирана ежегодно (по плажовете- 4 пъти/годишно на 10 места, а в морска среда-чрез трансекти в крайбрежните води, шелфа и ИИЗ).</p>

	<p>Морските райони за оценка са: BLK-BG-AA-Coastal - за плажовете, а за морската среда - BLK-BG-AA-SivriburunKaliakra; BLK-BG-AA-KaliakraGalata; BLK-BG-AA-GalataEmine; BLK-BG-AA-EmineMaslennos; BLK-BG-AA-MaslennosRezovo; BLK-BG-AA-Shelf; BLK-BG-AA-OpenSea.</p> <p>Праговете стойности за индикаторите са тези определени на ниво ЕС.</p> <p>Програмата кореспондира със следните програми за мониторинг, включени в индикативния списък за докладване: Litter - characteristics and abundance/volume on coast, water surface, seabed и Litter inputs - land-based (riverine) sources. Програмата е променена (актуализирана) спрямо докладваната през 2014 г., но кодът е същият.</p>
<p>Цел на мониторинга <i>Monitoring Purpose</i></p>	<p>Environmental state and impacts Pressure at source Pressures in the marine environment Human activities causing the pressures Effectiveness of measures</p>
<p>Наблюдавани критерии за ДОСМОС (GES criteria monitored)</p>	<p>D10C1 Litter (excluding micro-litter)</p>
<p>Feature <i>Характеристика</i></p>	<p>Litter in the environment</p>
<p>Елемент <i>Element</i></p>	<p>Macrolitter (all)</p>
<p>Наблюдавани параметри <i>Parameter monitored</i></p>	<p>Amount on coastline Amount on water surface Amount on seabed Other (Litter type and material; Litter item)</p>
<p>Наименование и код на индикатора(те), към който програмата допринася <i>Code and Name of Indicator(s) to which the programme contributes</i></p>	<p><u>Индикатори за натиск:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> критерий D10C1, индикатор 1: количество плажни / брегови отпадъци > 2,5 cm по категории, изразено в брой предмети/100 m секция, код BLK-BG-D10C1_1. критерий D10C1 индикатор 2: Количество отпадъци > 2,5 cm, плаващи по морската повърхност, в брой предмети/km², код BLK-BG-D10C1_2. <p>критерий D10C1 индикатор 3: Количество отпадъци (> 2,5 cm), отложени по морското дъно, в брой предмети/km², код BLK-BG-D10C1_3.</p>
<p>Наименование на програмата и код (Programme Name and Code)</p>	

Програма „Микроотпадъци - изобилие във вода и седименти“ (Litter micro-particles - abundance/volume in water, sediment) с код BLKBG_D10_11_LitterMicroParticles

<p>Описание на програмата за мониторинг <i>Programme Description</i></p>	<p>Целта на програмата е да се следи изобилието и обема (броя и теглото) на микроотпадъците (отпадъците под 5 mm) по плажните/бреговете ивици, плаващи по морската повърхност и отложени по морското дъно в българската част на Черно море. Програмата предоставя данни за Стратегия за мониторинг по Дескриптор 10 Морски отпадъци SD10 – Marine litter и е свързана с критерий D10C2, потенциално и D10C3 и D10C4. По-конкретно се събират данни и информация за наземни и морско-базирани източници на натиск, внасящи отпадъци, пътищата на навлизане на отпадъците, за оценка на нивата на натиск в морската среда и нейното състояние, както и за оценка ефективността на мерките.</p> <p>Честотата на мониторинг на микроотпадъците по плажните/бреговете ивици, плаващи по морската повърхност и отложени по морското дъно е планирана ежегодно (по плажовете- 4пъти/годишно на 10 места, а в морска среда-чрез трансекти в крайбрежните води, шелфа и ИИЗ).</p> <p>Морските район за оценка са: BLK-BG-AA-Coastal - за плажовете, а за морската среда - BLK-BG-AA-SivriburunKaliakra; BLK-BG-AA-KaliakraGalata; BLK-BG-AA-GalataEmine; BLK-BG-AA-EmineMaslennos; BLK-BG-AA-MaslennosRezovo; BLK-BG-AA-Shelf; BLK-BG-AA-OpenSea.</p> <p>Прагови стойности за индикаторите за микроотпадъците все още липсват.</p> <p>Програмата кореспондира със следната програма за мониторинг, включена в индикативния списък за докладване: Litter micro-particles - abundance/volume in water, sediment. Програмата е променена (актуализирана) спрямо докладваната през 2014 г., но кодът е същият.</p>
<p>Цел на мониторинга <i>Monitoring Purpose</i></p>	<p>Environmental state and impacts Pressures in the marine environment Human activities causing the pressures Effectiveness of measures</p>
<p>Наблюдавани критерии за ДОСМОС (GES criteria monitored)</p>	<p>D10C2 Micro-litter</p>
<p>Feature <i>Характеристика</i></p>	<p>Micro-litter in the environment</p>
<p>Елемент <i>Element</i></p>	<p>Artificial polymer materials</p>
<p>Наименование и код на индикатора(те), към който програмата допринася</p>	<p><u>Индикатори за натиск:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> критерий D10C2, индикатор 1: количество плажни / брегови отпадъци < 5 mm по категории, изразено в брой и тегло (g) за килограм (kg) сухо тегло от пясъка / почвения слой, код BLK-BG-D10C2_1;

<p><i>Code and Name of Indicator(s) to which the programme contributes</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> критерий D10C2, индикатор 2: количество отпадъци < 5 mm, плаващи по морската повърхност по категории, изразено в брой и тегло (g) за 100 m², код BLK-BG-D10C2_2; критерий D10C2, индикатор 3: количество отпадъци < 5 mm, отложени в повърхностния седимент на морското дъно, по категории, изразено в брой и тегло (g) за килограм (kg) сухо тегло от седимента, код BLK-BG-D10C2_3.
<p>Наименование на програмата и код (Programme Name and Code) Програма “Морски и крайбрежни човешки дейности“ (Marine and coastal human activities), код на програмата: BLKBG-DALL_06_MarineAndCoastalHumanActivities</p>	
<p>Описание на програмата за мониторинг <i>Programme Description</i></p>	<p>Целта на програмата за мониторинг е да събере данни за отделните човешки дейности (и типовете натиск), които пряко или косвено влияят върху морската околна среда. Наблюдаваните видове човешки дейности са от изброените в Директива (ЕС) 2017/845 на Комисията от 17 май 2017 г. за изменение на частта от РДМС 2008/56/ЕО, касаеща Приложение III Примерни списъци на елементи на екосистемата, антропогенен натиск и човешки дейности, свързани с морските води, Таблица 2 Антропогенен натиск, употреби и човешки дейности в морската среда и със значение за чл. 8, ал.1, буква „в“, чл. 10 и 13 от директивата:</p> <ul style="list-style-type: none"> Таблица 26 Ползвания и човешки дейности (Uses and human activities), засягащи морската среда: <ul style="list-style-type: none"> ✓ Брегова защита и защита от наводнения (Coastal defence and flood protection); ✓ Реструктуриране на морфологията на морското дъно, включително драгиране и депониране на материали (Restructuring of seabed morphology, including dredging and depositing of materials); ✓ Добив на минерали (скали, руди, чакъл, пясък, черупки (Extraction of minerals); ✓ Добив на нефт и природен газ, включително инфраструктура (Extraction of oil and gas, including infrastructure); ✓ Извличане на вода (Extraction of water); ✓ Производство на енергия от възобновяеми източници (енергия от вятъра, вълните и от приливите и отливите, включително инфраструктура (Renewable energy generation (wind, wave and tidal power), including infrastructure); ✓ Пренос на електроенергия и съобщения (кабели) - (Transmission of electricity and communications (cables); ✓ Добив на риба за професионални и развлекателни цели (Fish harvesting (professional, recreational)); ✓ Обработка на риба и черупкови организми (Fish and shellfish processing); ✓ Събиране на морска растителност (Marine plant harvesting); ✓ Аквакултури – морски, включително инфраструктура (Aquaculture – marine, including infrastructure); ✓ Транспортна инфраструктура (Transport infrastructure); ✓ Транспорт – морски (Transport – shipping); ✓ Обработване и обезвреждане/депониране на отпадъци (Waste treatment and disposal); ✓ Инфраструктура, свързана с туризъм и отдих (Tourism and leisure infrastructure); ✓ Дейности, свързани с туризъм и отдих (Tourism and leisure activities); ✓ Военни операции (Military operations); ✓ Изследвания, проучвания и образователни дейности (Research, survey and educational activities).

- (свързаните типове натиск са описани в Таблица 2а Антропогенен натиск върху морската среда).
  - ✓ Input of nutrients – diffuse sources, point sources, atmospheric deposition;
  - ✓ Input of other substances (e.g. synthetic substances, non-synthetic substances, radionuclides) – diffuse sources, point sources, atmospheric deposition, acute events - Pollution load (tonnes/year) - Hg, Cd, Cu, Pb, Zn, Ni, Cr;
  - ✓ Внасяне на отпадъци (твърди отпадъци, включително микроотпадъци) – (Input of litter (solid waste matter, including micro-sized litter));
  - ✓ Input of anthropogenic sound (impulsive, continuous)

Настоящата актуализирана програма “Морски и крайбрежни човешки дейности” (Marine and coastal human activities) с код: BLKBG-DALL_06_MarineAndCoastalHumanActivities не е нова, а променена (актуализирана) спрямо 2014 г. (Modified from 2014). Същата обединява предходните подпрограми на България, свързани с човешките дейности докладвани през 2014 г., със следните кодове:

BLKBG_DAll_01_ExtrLivingResources.xml
 BLKBG_DAll_02_ExtrNonLivingResources.xml
 BLKBG_DAll_03_Aquaculture.xml
 BLKBG_DAll_04_PermanentInfrastruct.xml
 BLKBG_DAll_05_Shipping.xml
 BLKBG_DAll_06_CoastalHumanActivities.xml
 BLKBG_DAll_07_LandBasedActivities.xml

Не е планирано провеждане на отделен мониторинг по тази програма. Ще се събират данни и съпътстваща информация за разрешени, нерегламентирани и/или инцидентни човешки дейности и събития по време на изпълнението на останалите програми за мониторинг, както и от други административни органи/ екологични организации, ако имат отношение. Такива данни могат да бъдат преки наблюдения и вземане на проби, бази данни, модели, карти, планове, разрешителни за ползване и/или водоползване на повърхностен воден обект (Черно море), разрешителни за концесии за търсене, други разрешителни, проучване и добив на подземни богатства, информация от контролни проверки, официални национални докладвания на страната или национални или европейски проекти, проучвания, други. Честотата на събиране на данните зависи от вида на човешките дейности и настъпили инцидентни случаи (ежемесечно, сезонно, веднъж годишно, един път в 6-годишния период за изпълнение на програмите).

Пространственият обхват на програмата ще включва крайбрежните и териториалните води, и ИИЗ на България (Coastal waters (WFD), Territorial waters и EEZ (or similar)).

Настоящата програма кореспондира със следните програми за мониторинг, включена в индикативния списък за докладване:

- Activities extracting living resources (fisheries including recreational, marine plant harvesting, hunting and collecting);
- Activities extracting non-living resources (sand, gravel, dredging);
- Activities producing food (aquaculture);

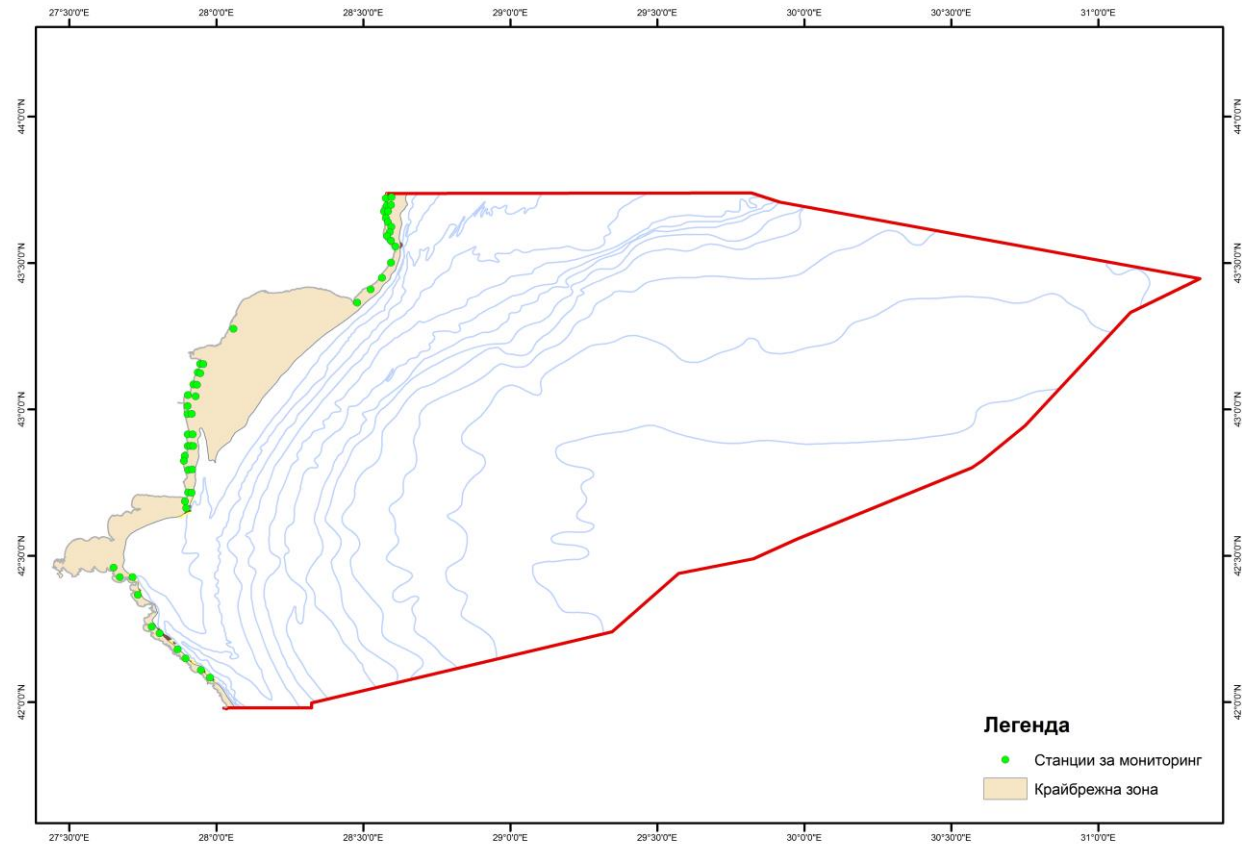
	<ul style="list-style-type: none"> - Activities with permanent infrastructures (e.g. renewable energy, oil & gas, ports) or structural changes (e.g. coastal defences); - Sea-based mobile activities (shipping, boating); - Coastal human activities (e.g. tourism, recreational sports, ecotourism). <p>Програмата ще осигурява информация за степента на изпълнението на мерките и техния ефект (към програмата с код BLKBG_DAll_01_EffectivenessMeasures)</p>
Цел на мониторинга <i>Monitoring Purpose</i>	Pressures in the marine environment Human activities causing the pressures Pressures at source Environmental state and impacts Effectiveness of measures
Статус на програмата <i>Update Type</i>	Актуализирана спрямо 2014 / Modified from 2014
Наблюдавани критерии за ДОСМОС (<i>GES criteria monitored</i>)	Всички (Non related GES component)
Feature <i>Характеристика</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Брегова защита и защита от наводнения (Coastal defence and flood protection); • Преструктуриране на морфологията на морското дъно, включително драгиране и депониране на материали (Restructuring of seabed morphology, including dredging and depositing of materials); • Добив на минерали (скали, руди, чакъл, пясък, черупки (Extraction of minerals); • Добив на нефт и природен газ, включително инфраструктура (Extraction of oil and gas, including infrastructure); • Извличане на вода (Extraction of water); • Производство на енергия от възобновяеми източници (енергия от вятъра, вълните и от приливите и отливите, включително инфраструктура (Renewable energy generation (wind, wave and tidal power), including infrastructure); • Пренос на електроенергия и съобщения (кабели) - (Transmission of electricity and communications (cables); • Добив на риба за професионални и развлекателни цели (Fish harvesting (professional, recreational)); • Обработка на риба и черупкови организми (Fish and shellfish processing); • Събиране на морска растителност (Marine plant harvesting); • Аквакултури – морски, включително инфраструктура (Aquaculture — marine, including infrastructure); • Транспортна инфраструктура (Transport infrastructure); • Транспорт – морски (Transport — shipping); • Обработване и обезвреждане/депониране на отпадъци (Waste treatment and disposal); • Инфраструктура, свързана с туризъм и отдих (Tourism and leisure infrastructure); • Дейности, свързани с туризъм и отдих (Tourism and leisure activities);

	<ul style="list-style-type: none"> • Военни операции (Military operations); • Изследвания, проучвания и образователни дейности (Research, survey and educational activities); • Въвеждане на хранителни вещества - дифузни източници, точкови източници и атмосферни отлагания (Input of nutrients – diffuse sources, point sources, atmospheric deposition) • Въвеждане на други вещества (напр. синтетични вещества, несинтетични вещества, радионуклиди) — дифузни източници, точкови източници, атмосферни отлагания и случаи на интензивно замърсяване (Input of other substances (e.g. synthetic substances, non-synthetic substances, radionuclides) – diffuse sources, point sources, atmospheric deposition, acute events) <p>Въвеждане на антропогенен звук (импулсен, постоянен) (Input of anthropogenic sound (impulsive, continuous))</p>
<p>Елемент <i>Element</i></p>	<p>Not applicable</p>
<p>Наблюдавани параметри <i>Parameter monitored</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Брегова защита и защита от наводнения (Coastal defence and flood protection): дължина на бреговата структура за защита; (Length of defence structure) - (Parameter Other); • Преструктуриране на морфологията на морското дъно, включително драгиране и депониране на материали (Restructuring of seabed morphology, including dredging and depositing of materials): обем на заетото/ запечатаното дъно или иззетия дънен субстрат; обхват (Soil volume; Extent); - (Parameter Other); • Добив на минерали (скали, руди, чакъл, пясък, черупки (Extraction of minerals): обем на добива, площ на добива; (Mining volume; Mining area) - (Parameter Other); • Добив на нефт и природен газ, включително инфраструктура (Extraction of oil and gas, including infrastructure): дължина на тръбопроводите (Pipe length) - (Parameter Other); • Извличане на вода (Extraction of water): Обем (Volume) - (Parameter Other); • Производство на енергия от възобновяеми източници (енергия от вятъра, вълните и от приливите и отливите, включително инфраструктура (Renewable energy generation (wind, wave and tidal power), including infrastructure): площ (Area) - (Parameter Other); • Пренос на електроенергия и съобщения (кабели) - (Transmission of electricity and communications (cables): дължина на електропроводите и оптичните кабели (Cable length (area) - (Parameter Other); • Добив на риба за професионални и развлекателни цели (Fish harvesting (professional, recreational)): улов, приулов (Catch; By-catch) - (Parameter Other); • Обработка на риба и черупкови организми (Fish and shellfish processing): количество (t; kg) - (Amount (tonnes; kg) -- (Parameter Other);

- Събиране на морска растителност (Marine plant harvesting): количество (kg), площ)) - (Amount (kg); Area)) - (Parameter Other);
- Аквакултури – морски, включително инфраструктура (Aquaculture - marine, including infrastructure): продукция (t); площ; биогенно натоварване (Production (tonnes); Area; Nutrient load) - (Parameter Other);
- Транспортна инфраструктура (Transport infrastructure): - площ; обем (стоки и пътници); брой проверки за надзор на товаро-разтоварните операции (включително брой жалби и проверки по жалби) – (Area; Volume (goods and passengers); Number of load and unload operations supervision inspections (including number of complaints and number of related inspections) - (Parameter Other);
- Транспорт – морски (Transport — shipping): брой на морските пристанища, включително рибарските пристанища; Брой кораби, посетили морските пристанища/годишно; Регистрирани инциденти с значително интензивно замърсяване; Планове за контрол на замърсяването в пристанищата и планове за обработка на отпадъци от товаро-разтоварни дейности (Number of sea ports; Number of ships visited sea ports/yearly); Registered acute pollution incidents; Plans on pollution control in ports and handling plans of ship-generated and cargo waste) - (Parameter Other);
- Обработване и обезвреждане/депонирание на отпадъци (Waste treatment and disposal): Райони за изхвърляне / депониране на земни маси и дънни утайки (драгажни маси) - (Areas of dumping sites and volume of dumped material) - (Parameter Other);
- Инфраструктура, свързана с туризъм и отдих (Tourism and leisure infrastructure): брой на морските яхтени пристанища; дължина на плажовете по крайбрежието (Number of marinas per coastline; Length of beach) - (Parameter Other);
- Дейности, свързани с туризъм и отдих (Tourism and leisure activities): брой летовници; брой посещения; брой природосъобразни туристически обекти и кампании (Number of vacationists; Number of visits; Number of environmentally friendly tourism sites and campaigns) - (Parameter Other);
- Военни операции (Military operations): брой на проведени военни учения/годишно; площ на военните учения (Number of trainings per year; Training area) - (Parameter Other);
- Изследвания, проучвания и образователни дейности (Research, survey and educational activities): Брой изследвания / научно-изследователски проекти; извършени разходи за морски изследвания; (Volume of costs on marine researches; Number of researches) - (Parameter Other);
- Внасяне на отпадъци (твърди отпадъци, включително микроотпадъци) - (Input of litter (solid waste matter, including micro-sized litter): количество на отпадъците по бреговата ивица; количество на отпадъците по морската повърхност; количество на отпадъците, отложени по морското дъно; Друг параметър - тип на отпадъците по основни категории: Amount on coastline; Amount on water surface; Amount on seabed; Parameter Other - Main litter category)
- Въвеждане на хранителни вещества - дифузни източници, точкови източници и атмосферни отлагания (Input of nutrients – diffuse sources, point sources, atmospheric deposition): Parameter Other - Pollution load (tonnes/year) - Nutrient loads, BOD5 loads

	<ul style="list-style-type: none"> • Въвеждане на други вещества (напр. синтетични вещества, несинтетични вещества, радионуклиди) — дифузни източници, точкови източници, атмосферни отлагания и случаи на интензивно замърсяване (Input of other substances (e.g. synthetic substances, non-synthetic substances, radionuclides) - diffuse sources, point sources, atmospheric deposition, acute events): Parameter Other - Pollution load (tonnes/year) - Hg, Cd, Cu, Pb, Zn, Ni, Cr <p>Въвеждане на антропогенен звук (импулсен, постоянен) (Input of anthropogenic sound (impulsive, continuous). Параметър - Ниво на звука (Level of sound); (Number of disturbance days - Impulsive underwater noise; Sound pressure level - continuous underwater noise - Parameter Other).</p>
<p>Наименование и код на индикатора(те), към който програмата допринася</p> <p><i>Code and Name of Indicator(s) to which the programme contributes</i></p>	
<p>1.2 Описание на мониторинга (местоположение, честота, методи за извършване на наблюденията)</p> <p><i>Description of the monitoring details (location, frequency, monitoring methods)</i></p>	<p><i>Общо описание на начина на провеждане на мониторинга (характеристики, елементи, параметри, (пространствен обхват, честота, методи за събиране на данни и обработка на проби, QA/QC)</i></p> <p><i>General description of how the monitoring is undertaken (how the data are collected (Monitoring Details)</i></p> <p>Програмата за мониторинг по D1 ще бъде интегрирана с програмите за мониторинг на Дескриптори D3 и D10. С цел отчитане на различните източници на натиск, полигоните за пробонабиране ще бъдат разположени в близост до речните устия, горещи точки на замърсяване и зони с повишен риболовен натиск.</p> <p>Мрежата за мониторинг ще обхваща следните зони за оценка:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Крайбрежна зона – пробонабиране с хрилни мрежи/винтери за оценка на състояние на крайбрежни видове риби. - Шелфова зона – пробонабиране с дънен трал за оценка на състояние на дънни шелфови видове риби. - Шелфова зона и при възможност откритоморската зона (ИИЗ) – хидроакустично пробонабиране, комбинирано с контролни пелагични тралирания за оценка на състояние на пелагични шелфови видове риби. <p>Крайбрежна зона</p> <p>Изследванията върху разпространението и структурата на ихтиологичните съобщества в крайбрежната зона обхващат два типа местообитания – пясъчни и скални, които са разположени в морски зони по Натура 2000 и извън тях. Предвижда се</p>

поставяне на риболовни мрежи/винтери в 52 точки, които са представени на Фигура 1. Изследванията ще се провеждат ежегодно.

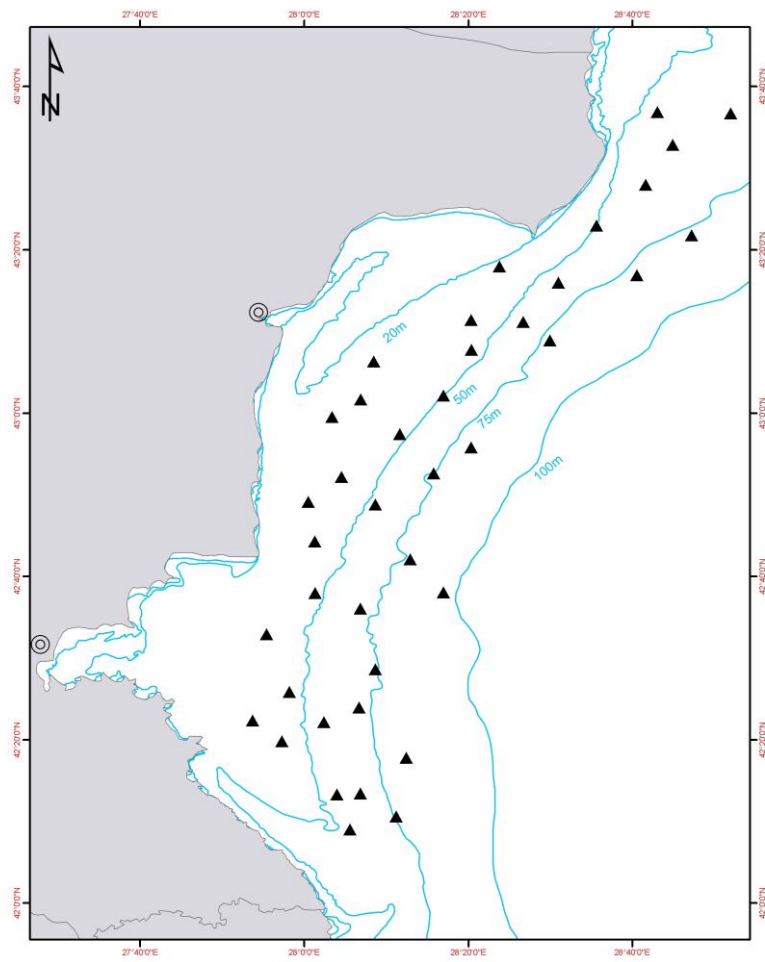

Фигура 1. Карта с местоположение на точките за пробонабиране с хрилни мрежи/винтери.

Шелфова зона – дънни видове риби

Мрежата за пробонабиране обхваща шелфовата зона на дълбочини между 20 и 100 m и е комбинирана за оценка на дънните шелфови видове риби по дескриптор ДЗ. Мониторинговата мрежа е интегрирана със съществуващия мониторинг по

	<p>Националната програма за събиране, управление и използване на данни в сектор „Рибарство“ в съответствие с Регламент (ЕО) № 199/2008 от 25.02.2008 г. Контролните тралирания ще се извършват чрез дънен трал в 40 полета в българската акватория на Черно море, които са подбрани на случаен принцип, в зависимост от релефа на дъното. За целите на изследването, районът предварително е разделен на четири страта в зависимост от дълбочината – Стратум 1 (20 - 35 m), Стратум 2 (35 – 50 m), Стратум 3 (50 – 75 m) и Стратум 4 (75 – 100 m). Схемата на тралиранията са представени на Фигура 2. Изследванията ще се провеждат ежегодно.</p>
--	--

Легенда
▲ Станции на пробонабиране

Фигура 2. Схема на тралиранията в шелфовата зона.

Шелфова зона – пелагични видове риби

Мониторинговата програма обхваща шелфовата зона на дълбочини между 20 и 200 m, като при възможност ще се покрива и ИИЗ. Мрежата за пробонабиране ще се използва за оценка на пелагичните шелфови видове риби по дескриптори Д1 и Д3 и включва 21 трансекта в шелфовата зона и 16 трансекта в откритоморската зона, по които ще се извърши хидроакустично обследване на акваторията с научен ехолот EK 60 (Simrad, Norway), с работни честоти 38, 120, 200 kHz. Схемата на изследването включва паралелно разположени трансекти, които са перпендикулярни на батиметрията на района с разстояние между тях от 5 морски мили – Фигура 3. Скоростта на кораба е фиксирана в диапазона между 7.5 - 8.5 възла. Изследванията ще се провеждат ежегодно в шелфовата зона и веднъж на всеки 2 години в ИИЗ.

Мониторинговата мрежа е интегрирана със съществуващия мониторинг по Националната програма за събиране, управление и използване на данни в сектор „Рибарство“ в съответствие с Регламент (ЕО) № 199/2008 от 25.02.2008 г.

Фигура 3. Схема на акустичните изследвания в шелфовата и откритоморската зона

	<p>Дескриптор 1 - Биологично разнообразие - нестопански видове риби - концепция за мониторинг в рамките на модела "Движещи сили - Натиск - Състояние - Въздействие - Отговор" (Driver-Pressure-State-Impact-Response, DPSIR):</p> <p>Движещи сили - програмата за мониторинг предоставя информация за рибарството като източник на антропогенен натиск, както и за други антропогенни дейности, влияещи върху състоянието на рибните популации и техните местообитания.</p> <p>Натиск - оценка на натиска от рибарството по отношение на местообитанията на морското дъно вече е извършена в първоначалната оценка чрез анализ на VMS данните (система за мониторинг на корабите) и може да се използва за определяне на защитените морски зони или други мерки за защита на популациите на видовете риби, които не са обект на търговски интерес.</p> <p>Състояние - програмата за мониторинг на Дескриптор 1, относно непромишлените видове риби се базира на на проучвания чрез разнообразни риболовни уреди - хрилни мрежи/винтери, дънен и пелагичен трал. Програмата за мониторинг ще се фокусира върху разпространението на видовете (D1C1), видовото изобилие (D1C2), демографските характеристики на популациите (D1C3) състоянието на местообитанията на видовете (D1C4).</p> <p>Въздействие - въздействието върху видовете риби и техните местообитания ще се измерва чрез наблюдаваните промени в стойностите на индикаторите по всеки от критериите.</p> <p>Отговор – данните от провеждания мониторинг ще послужат за оценка на ефективността на мерките, насочени към опазване и подобряване на състоянието по Дескриптор 1 – Биоразнообразие (Риби).</p>
<p>мерки</p>	<p><i>Планирани мерки в Програмата от мерки към Морската стратегия за опазване на околната среда в морските води на Р България:</i></p> <p>Мярка 3 - Приемане и прилагане на Регионален план за действие за Черно море по отношение на морските отпадъци косвен ефект за постигане / поддържане на ДСМОС и по отношение на Д 1 (дънни местообитания, риби, морски бозайници, морски птици).</p> <p>Мярка 6 - Образователни кампании на лицата извършващи стопански риболов в Черно море по отношение на ефективното използване на риболовни техники и оборудване, щадящи околната среда – трансгранична. Мярката е насочена към намаляване на натиска от търговския риболов върху рибните запаси в Черно море, запазване / постепенно възстановяване на дънните местообитания, засегнати в резултат на тралиране в средно и дългосрочен времеви аспект.</p> <p>Мярка 7 - Стимулиране на щадящи околната среда практики за риболовни съдове кораби, под 102 м дължина, без тралиращи средства на борда (дребно-мощабен риболов) – трансгранична. Очаква се реализацията на мярката да доведе до по-широко използване на щадящи околната среда практики за риболов, упражнявани от по-малките плавателни съдове, които са основната част от българския риболовен флот. Въвеждането на тези практики е с пряк ефект за постигане на екологичните цели, включително по Дескриптор 1. (Биоразнообразие).</p>

Мярка 8 - Провеждане на дългосрочни наблюдения на въздействията в зоните, разрешени за тралиране с бийм трал. При необходимост, промяна на границите на тези зони и на изискванията за експлоатация – трансгранична. Изпълнението на мярката ще допринесе пряко за опазване целостта на морското дъно, за намаляване на физическото увреждане на дънните местообитания и свързаните това промени във функционирането на морските екосистеми, в т.ч. взаимодействията между различните трофични нива, съответно с ще се редуцира прякото и непрякото намаляване на биоразнообразието в резултат от дънното тралиране.

Мярка 9 - Промотиране и стимулиране (включително и финансово) на незастрашаващи околната среда, методи за събиране на рапан (Rapan) и други черупкови (миди). Очаква се мярката да има потенциално висока ефективност за опазване целостта на морското дъно, за намаляване на физическото увреждане на дънните местообитания и свързаните това промени във функционирането на морските екосистеми.

Мярка 10 - Разработване на многогодишни планове за управление на целевите рибни запаси (предмет на стопански риболов) – трансгранична. Изпълнението на мярката ще осигури опазване и възстановяване популациите на целевите видове риби, като с това ще се осигури по-балансирано функциониране на екосистемите, съответно опазване и поддържане на биоразнообразието на ихтиофауната.

Мярка 12 - Определяне на времево-пространствени забрани и ограничения за риболов – трансгранична. Прилагането на мярката ще доведе до намаляване на натиска от търговския риболов, запазване / постепенно възстановяване на пелагичните и дънните местообитания, засегнати в резултат на прекомерен риболов, съответно устойчиво развитие на рибните популации., опазване на техните местообитания, съответно за постигане на устойчиви нива на запасите на Черноморските видове.

Мярка 14 - Изготвяне/ актуализиране на планове за управление на защитените зони, включващи морска акватория, като се имат предвид изискванията на Рамковата Директива за Морска стратегия 2008/56/ЕО, включително определените национални и общи (съгласувани) с Румъния цели за постигане на добро състояние на морската околна среда – трансгранична. Предвид пространствения обхват (най-приоритетните места за опазване на биоразнообразието) и широкия диапазон на превенция / защита от антропогенния натиск, се очаква мярката да има висока ефективност за постигане на определените цели за ДСМОС, свързани с опазване на местообитанията и постигане на благоприятен природозащитен статус, респ. за опазване и повишаване на биоразнообразието, включително на ихтиофауната.

Мярка 15 - Създаване на синхронизирани и представителни мрежи от морски защитени територии в България и Румъния, както и на планове за управление им. Подобен контрол на регламентираните дейности в защитените зони – трансгранична. Мярката допълва Мярка 14.

Мярка 16 - Разработване и прилагане на общ план за действие за ранно откриване, и смекчаване, и оценка на въздействието на неместни видове – трансгранична. Прилагането на мярка цели постепенно намаляване на внасянето на неместни, потенциално инвазивни чужди видове и когато е възможно – предотвратяване или ограничаване на въздействието им върху черноморските екосистеми.

	<p>Мярка 17- Изменение на съществуващото законодателство, при необходимост, чрез въвеждане на разрешителен режим за дейности в морската среда или други регулаторни изменения – трансгранична. Мярката няма да допринесе пряко за постигане на екологичните цели, но с нейното изпълнение ще бъде обезпечено по-ефективно постигането на целите на РДМС. Мярката ще осигури предотвратяване на нежелани въздействия върху морската околна среда чрез подобряване на механизмите на превенция и контрол на човешките дейности, по-ефективно взаимодействие между компетентните органи, и синхронизирано прилагане на свързаните директиви.</p> <p>Мярка 18 - Осигуряване на поэтапно изпълнение на изискванията на РДМС 2008/56/ЕО чрез обезпечаване на необходимата информация в т.ч. механизми за финансиране и управленски решения - национална. Тази мярка няма пряко да допринесе за постигане на екологичните цели, но с нейното изпълнение ще бъде положена стабилна основа за постигането на целите на РДМС. Мярката ще осигури навременно планиране и изпълнение на дейностите по прилагане на РДМС – провеждане на необходимите проучвания, изпълнение на планирания мониторинг, систематизиране и обработка на събраната информация, подобряване на разбирането за ДСМОС, доразработване / актуализиране на дефиниции за ДСМОС, цели и индикатори, изпълнение на програмата от мерки и оценка на ефективността и, ефективно взаимодействие между компетентните органи, а синхронизирано прилагане със свързаните директиви (РДВ, Директивата за хабитатите, Директивата за птиците).</p> <p>Очаква се тя да гарантира последователно и ефективно изпълнение на изискванията на РДМС чрез планиране на необходимите дейности, навременно финансиране и по-добра координация между институциите.</p> <p>Мярка 19 - Развитие на нетрадиционни за България и/или иновативни технологии за производство на морски аквакултури производство или за добив на стопански ценни видове - национална. Прилагането на мярката ще намали риболовния натиск и оказвания натиск върху структурата на морското дъно и състоянието на дънните местообитания от добива (улов) на стопански ценни видове черупкови,</p> <p>Мярка 22 - Ограничаване на генерирането на подводен шум и енергия в морската среда от офшорните инсталации (платформи)– национална. Изпълнението на мярката ще спомогне да се оцени пространственото и времевото въздействие върху околната среда (общият период и общата загуба на местообитания от импулсни източници на импулсен и продължителен антропогенен шум)</p>
6. Дейности, необходими за изпълнението на концепцията	
<p>6.1 Промени в съществуващата програма за мониторинг</p>	<p><i>Необходими изменения и препоръки</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Основните проблеми по отношение на биоразнообразието на ихтиофауната пред българския бряг на Черно море, са свързани с недостига на данни за численост/биомаса, популационна структура и пространствено разпространение на нестопанските видове риби. Липсата на достатъчно актуална научна информация възпрепятства прилагането на индикаторите, предложени за оценка на напредъка по отношение на постигане на добро екологично състояние по

	<p>Дескриптор 1, както и определяне на базисно състояние и прагови стойности за част от тях. На този етап, част от индикаторите са оперативни, но индикаторите по критерии D1C1, D1C3 и D1C4 се нуждаят от допълнително развитие.</p> <ul style="list-style-type: none"> • По-добра координация с другите институции / организации, предоставящи информация свързана със състоянието или въздействието върху морската околна среда; • Осигуряване на достатъчен капацитет на компетентните органи и организации (като човешки ресурс, експертен потенциал и оборудване) за планирането и провеждането на мониторинга на морската околна среда; • Разработване на индикатори и критерии за оценка на изменения в компонентите на морската околна среда във връзка с климатичните промени и разграничаването им от ефектите на антропогенен натиск; Осигуряване на необходимото и навременно финансиране на изпълнението на програмите за мониторинг в съответствие с РДМС; • Подобряване на управлението на данните и информацията, свързани със състоянието на морската околна среда; подобряване на достъпа до национални и регионални бази данни и данни от проекти, финансирани от ЕК и други финансови инструменти.
<p>6.2 Пропуски: информация за ДСМОС</p>	<p>Програмата се очаква да осигури нужните информация и данни за състоянието на морската околна среда за следващата оценка през 2024 г.</p>
<p>6.3 Планове за осигуряване на информация за ДСМОС</p>	<p><i>Ако програмата не осигурява достатъчно данни и информация за оценка на ДСМОС, какви са плановете, за да може да осигурява достатъчно данни (например, за да се запълнят празнините в методите на данни, разбиране или капацитет). Времева рамка, приоритети и препятствия.</i></p> <p>В периода 2015 – 2016 г. са проведени проучвания за частично попълване на установените пропуски в наличната информация за състоянието на морската околна среда по отношение на рибите и на тази основа – разработване предложения за подобряване на програмите за мониторинг по РДМС. Извършено е пробонабиране и са събрани биологични проби за непромишлените видове риби. Събраните данни попълват частично недостига на данни по критерии „D1C1, D1C2, D1C3 и индикаторите:</p> <ul style="list-style-type: none"> - разпространение на видовете; - средна численост и биомаса на видовете; - пропорция на рибите с дължина по-висока от средната дължина на достигане на полова зрялост; - средна дължина на рибите в улова; - 95 - я (%) процентил от наблюдаваната размерна (дължина) структура на вида по време на научни изследвания на море. <p>В резултат от извършването на дейността, частично е попълнен недостига от данни и са доразвити част от индикаторите..</p>

В ход е надграждането на геоинформационната система за управление на водите и докладване, включително разработване на нови модули към информационна система за водите в България. Единият от планираните модули ще включва данните и информацията по прилагане на РДМС, в т.ч. програми и подпрограми за мониторинг, данни от провеждан мониторинг, данни да постигане на ДЕС, цели, индикатори по отделните дескриптори, мерки и изпълнението им и др.

Подобряване на координацията с другите институции / организации, предоставящи информация, свързана със състоянието или въздействието върху морската околна среда. Използване на регионални оценки на рибните запаси от Научния, технически и икономически комитет по рибарство (НТИКР), при определяне на ДСМОС и цели по дескриптор D3 (URL: <http://stecf.jrc.ec.europa.eu/reports/medbs>).

За обезпечаване на последователно и ефективно изпълнение на изискванията на РДМС чрез планиране на необходимите дейности, навременно финансиране и по-добра координация между институциите планирана национална мярка 18 - **Осигуряване на поетапно изпълнение на изискванията на РДМС 2008/56/ЕО чрез обезпечаване на необходимата информация в т.ч. механизми за финансиране и управленски решения,** по подробно описана в раздел 3.3. (Заплахи, дейности и мерки).

Пропуски: информация за целите

Ако все още не осигурява на нуждите от данни и информация за целите, кога програмата ще може да се приеме за адекватна

Очаква се програмата да осигури нужните информация и данни за целите за постигане на ДСМОС за следващата оценка.

П

Ако програмата не осигурява достатъчно данни и информация за целите за постигане ДСМОС, какви са плановете, за да може да осигурява достатъчно данни (например, за да се запълнят празнините в методите на данни, разбиране или капацитет).

Резултатите от описаното в раздел 6.3. (Планове за осигуряване на информация за ДСМОС) проучване се споделят с Румъния, за осигуряване на по-добра съгласуваност при последващото прилагане на РДМС, а така също и в рамките на Комисията за опазване на Черно море от замърсяване.

На тази база е необходимо България и Румъния да преразгледат и доразвият съвместно съгласувани цели, основаващи се на съгласувани и/или хармонизирани индикатори за техните морски води, като вземат предвид оценката и препоръките на Комисията.

Използване на регионални оценки на рибните запаси от Научния, технически и икономически комитет по рибарство (НТИКР), при определяне на ДСМОС и цели на дескриптор D3 (URL: <http://stecf.jrc.ec.europa.eu/reports/medbs>).

Планове за информацията относно предприетите мерки

	<p>Информация относно изпълнението и ефективността на мерките, планирани в съответствие с чл. 13 на РДМС ще се осигурява чрез реализацията на посочената в раздел 3.3. мярка 18. Мярката цели обезпечаване на своевременно и ефективно планиране на изпълнението на мерките, текущо проследяване на прогреса по изпълнението и ефективна координация между компетентните органи.</p>
<p>1.3 Връзка, където са публикувани данните от мониторинга (член 19, параграф 3 от РДМС) Достъп до данни</p> <p><i>Link to where monitoring data can be accessed (Art. 19(3) of MSFD)</i></p> <p><i>Data Access</i></p> <p>1.4 Препратка(и) към публикации относно програмата за мониторинг (линк)</p> <p><i>Reference(s) to publications about the monitoring programme (link)</i></p>	<p>Все още не липсва представяне на общодостъпна информация от провеждания мониторинг на морската среда по Рамкова директива за морска стратегия 2008/56/ЕО на интернет страниците на отговорните институции. Достъпът до данни се предоставя по реда на Закона за достъп до обществена информация.</p> <p>https://www.bsbd.org/bg/index_bg_4237609.html</p>
<p>1.5 Препратка(и) към актуализираната оценка на морската околна среда на България (втори цикъл на прилагане на РДМС)</p> <p><i>Reference(s) to publication about the updated assessment of marine environment of Bulgaria (2nd MSFD cycle)</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • доклад „Актуализация на първа част от Морската стратегия, съгласно чл. 8 за състоянието на морската околна среда, чл. 9 за определяне на дефинициите аз ДСМОС (добро състояние на морската околна среда) и чл. 10 – определяне на екологичните цели и свързаните с тях индикатори“: <ul style="list-style-type: none"> - Таблица с предложени индикатори към екологичните цели по чл. 10 от РДМС <p>https://www.bsbd.org/bg/index_bg_8954251.html</p>

<p>1.6 Какви методи за контрол на качеството на данните са използвани <i>What type of Quality Control is used?</i></p>	<p>Описаното тук се отнася за всички наблюдавани програми за мониторинг към стратегията за мониторинг по Дескриптор 1 Биоразнообразие Видове риби, които не са обект на промишлен риболов (SD – 1.3. Biodiversity - Fish):</p> <p>Данните и подкрепящата информация от мониторинга на нетърговските видове риби се документират в протоколи на хартиен носител, попълвани при описите. Отчитането се извършва чрез дигитални копия на протоколите на хартиен носител и пренасяне на данните в електронни Excel таблици и текстови експедиционни отчети и обобщени доклади с анализи и оценки. Информацията от проведените наблюдения се визуализира и в ГИС среда.</p> <p>Географска информационна система за управление на водите и докладване (ГИСУВД) по отношение на възможността за въвеждане на данни и информация за състоянието на морската околна среда.</p>
<p>1.7 Общо описание на управлението на данни (след събиране на данните) <i>General description of the data management (post data collection)</i></p>	<p>Описаното тук се отнася за всички наблюдавани програми за мониторинг към стратегията за мониторинг по Дескриптор 1 Биоразнообразие (Видове риби, които не са обект на промишлен риболов (SD – 1.3. Biodiversity - Fish):</p> <p>Институтът по океанология - БАН и Институтът по рибни ресурси разполагат с исторически данни, събирани по време на техните изследователски експедиции. Данни за рибарството, включително нелегални дейности, са налични в Изпълнителна агенция рибарство и аквакултури. Институциите не разполагат с единна база данни, която да съхранява различните типове данни. Данните, събрани в рамките на различните проекти са достъпни само като метаданни. Няма национална база данни, която да осигурява данни за историческите и съвременни показатели на състоянието на морската околна среда. Все още не е разработена информационна система, съответстваща на INSPIRE стандартите. Разработването на такава предстои през 2016-2017 г. в рамките на проект “Надграждане на съществуващи функционалности, разработване и въвеждане на нови модули към геоинформационната система за управление на водите и докладване”, финансиран от ФМ на ЕИП, е планирано разработване на като данните от нея ще бъдат във формат, подходящ за докладване пред ЕК /ЕАОС.</p> <p>Съгласно чл. 94, чл. 95 и чл. 107, ал. 1 от Наредба № 1 за мониторинг на водите, данните се предават в Басейнова дирекция „Черноморски район“, където се съхраняват, обобщават и анализират. БДЧР извършва контрол и оценка на данните на басейново ниво съгласно чл. 96 от същата наредба. Достъпът до данни се предоставя по реда на Закона за достъп до обществена информация.</p> <p>Изпълнителна агенция по околна среда (ИАОС) поддържа Информационна система към Националната система за мониторинг на биологичното разнообразие, в съответствие с изискванията на чл. 115, ал. 1, т. 10 и 11 от Закона за биологичното разнообразие и раздел IV и V от Наредба № 2/18.12.2006 г. за условията и реда на създаването и функционирането на Националната система за мониторинг на биологичното разнообразие.</p> <p>Предстои надграждане на действащата Географска информационна система за управление на водите и докладване (ГИСУВД), с цел доразработване на секция „Морска околна среда“, събираща данни и информация по прилагането на РДМС в България. Същата следва да съответства и на INSPIRE стандартите.</p>

2. Литература

OSPAR's MSFD advice manual on biodiversity. Approaches to determining good environmental status, setting of environmental targets and selecting indicators for Marine Strategy Framework Directive descriptors 1, 2, 4 and 6. Draft 2 version 2, 31 May 2011, 90 pp

Zampoukas, N., H. Piha, E. Bigagli, N. Hoepffner, G. Hanke, A. Cardoso, 2012. Monitoring for the Marine Strategy Framework Directive: Requirements and Options. Publications Office of the European Union, 42 pp. URL: <http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/111111111/23169>

N. Zampoukas, A. Palialexis, A. Duffek, J. Graveland, G. Giorgi, C. Hagebro, G. Hanke, S. Korpinen, M. Tasker, V. Tornero, V. Abaza, P. Battaglia, M. Caparis, R. Dekeling, M. Frias Vega, M. Haarich, S. Katsanevakis, H. Klein, W. Krzyminski, M. Laamanen, J.C. Le Gac, J.M. Leppanen, U. Lips, T. Maes, E. Magaletti, S. Malcolm, J.M. Marques, O. Mihail, R. Moxon, C. O'Brien, P. Panagiotidis, M. Penna, C. Piroddi, W.N. Probst, S. Raicevich, B. Trabucco, L. Tunesi, S. van der Graaf, A. Weiss, A.S. Wernersson, W. Zevenboom, 2014. Technical guidance on monitoring for the Marine Strategy Framework Directive. European Commission, EUR 26499 – Joint Research Centre – Institute for Environment and Sustainability, EUR – Scientific and Technical Research series – ISSN 1831-9424, ISBN 978-92-79-35426-7, doi: 10.2788/70344, 166 pp.

<http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC88073/lb-na-26499-en-n.pdf.pdf>